

Адыгэ Голос адыга макы

Адыгэ Республикэм и Правительствоэ игъэзет

УФ-м мэкъу-мэщымкIэ иминистрэу Николай Федоровыр тыгъуасэ Адыгеим къэкIуагъ. Губгъо IофшIэнхэр республикэм зэрэщызэ-хашэхэрэр, мэкъумэщ хъызмэтым ылъэны-кьокIэ хэхьоныгъэу щыIэхэр зэригъэлъэгъу-ныр, зигъо къэсыгъэ Iофыгъохэм атегушыIэ-ныр ары пшъэрылъ шъхьалэу ащ иIагъэр.

Къэралыгъо IэпыIэгъум хэхъошт

АР-м и Лышхъхъэу ТхьакIушынэ Аслъан, АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, АР-м мэкъу-мэщымкIэ иминистрэу Юрий Петровыр Краснодар аэропортым ащ щыпэгъокIыгъэх.

Къуаджэу Хьэлъэкъуае дэт гурыт еджапIэу N 4-м апэкупыр екIолIагъ. Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ программэу «Социальное развитие села до 2013 года» зыфиIорэм кыдыхэлъытагъэу ар ашыгъ. АР-м и Лышхъхъэу иунашъокIэ 2011-рэ илээсэм ащ ишын ыуж ихъэгъагъэх. Зэ-кIэмкIэ IэлээджэкIо 360-мэ ателъытагъ, непэрэ мафэм нэгъыри 168-рэ щеджэ. Аужырэ шапхъэхэм адиштэу еджапIэр гъэлсыгъэ. Адыгэ мэкъамэр къырагъалозэ, щыгъу-пIастэкIэ гурыт еджапIэм къеблэгъэгъэ хьакIэхэм апэгъокIыгъэх.

УФ-м мэкъу-мэщымкIэ и Министрествэ мы еджапIэм ишын илахышIу зэрэхэлъыр пэублэгушыIэ кышыIызэ АР-м и Лышхъхъэу кыыхигъэщыгъ. Пстэум-

кIи ащ ишын сомэ миллиони 135-рэ пэлухъагъ, ащ щыщэу сомэ миллион 78,8-р федеральнэ бюджетым, сомэ миллион 52,8-р республикэ бюджетым, сомэ миллион 4,3-р муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Адыгэ-къалэ» къатIупщыгъэх.

— Къоджэ псэуплэхэм гурыт еджапIэхэр, фелдшер-мамыку Iэзаплэхэр ыкIи социальнэ мэхъанэ зилэ объектхэр ащытымышIыхэмэ, экономикэм хэхьоныгъэхэр едгъэшынхэ тлэкIыштэп. Ащ тыналэ тырегъэты UF-м и Президент. Къоджэ псэуплэхэр зетедгъэпсыхъанхэм фэшI UF-м мэкъу-мэщымкIэ и Министрествэ IэпыIэгъу кызэрэ-рэтфэхъурэмкIэ лъэшэу тыфэраз, — кыIуагъ ТхьакIушынэ Аслъан.

Къоджэдэсэу Iофтхьабзэм къекIолIагъэхэми, IэлээджакIэхэми мыщ фэдэ гурыт еджапIэ яIэ зэрэхъугъэмкIэ Николай Федоровыр къафэгъушIуагъ.

— Непэ къуаджэм сызэрэщыIэр, еджапIэм сыккызэрэ-кIуагъэр лъэшэу сигуапэ. Чуваш

Республикэм ит къоджэ цыкIу сэри сыккызыщыхъугъэр. Сыгу къэкIыжыгъэ сызщыпсэурэ псэуплэм гурыт еджапIэ дэмытэу гъунэгъу къуырым сызэрэкIо-щыгъэр. Непэ шъуеджэштмэ амал дэгъухэр шъуилэх, шIэныгъэ дэгъухэр зэжъугъэгъотых, — IэлээджакIохэм Н. Федоровым закыфигъэзагъ.

ХэушъхьафыкIыгъэ программэхэр щыIэныгъэм щыпхырыщыгъэнхэм фэшI республикэм ипашэхэм IофшIэнышхо зэрагъэцэкIагъэр нэужым ащ кыыхигъэщыгъ.

— Гъогу сытехъаным ыпкIэ, сыздэкIошт шъолъырым иIофхэм язытет пэшIорыгъэшъэу зэсэгъашIэ. Адыгеим федеральнэ ахъщэу кыфатIупщыхэрэр зэрифэшъуашъэу зэригъэфедэрэмкIэ пэрытныгъэ зэриIыгъыр пытагъэ хэлъэу къэслон слъэкIышт. Ащ кыыхэкIыкIэ, къэралыгъо IэпыIэгъоу республикэм едгъэгъотырэм зэрэхэдгъэхъо-щым тырыгушыIэшт, — кыIуагъ UF-м мэкъу-мэщымкIэ иминистрэ.

(ИкIлэх я 2-рэ нэкIуб. ит).

Мэкъумэщ хъызмэтым иIофыгъохэм атегушыIагъэх

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэу ТхьакIушынэ Аслъанрэ UF-м мэкъу-мэщымкIэ иминистрэу Николай Федоровыр зыхэлэжъэгъэхэ зэхэсыгъо тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкIуагъ.

Ащ къекIолIагъэх ыпшъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ федеральнэ ведомствэм илIыкIохэр, АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, Адыгеим и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, республикэм муниципальнэ образованиехэм ыкIи мэкъумэщ хъызмэтшIа-плэхэмрэ предприятиехэмрэ япашэхэр, нэмыкIхэри. Гъэтхэ губгъо IофшIэнхэр республикэм зэрэщылыкIуатэхэрэм, чыгхатэхэм ягъэтIысхъан зегъэу-шъомбгъуэгъэныкIэ амалэу щыIэхэм, агрокомплексым епхыгъэ нэмыкI Iофыгъохэм къэзэрэуыгъэхэр атегушыIагъэх.

АР-м и Лышхъхъэу Iофтхьабзэм пэублэ псалъэ кышы-шыIэ Н. Федоровыр зипэщэ купэу Адыгеим къеблэгъагъэм шIуфэс гушыIэхэмкIэ зыфигъэзагъ. Мэкъу-мэщым ылъэны-кьокIэ республикэм гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр зэриIэхэм да-кIоу гумэкIыгъоу, шыкIагъэу къэуцухэрэр дэгъэзыжыгъэнхэм зэхэсыгъор зэрэфелоры-шIэщтым кыкIыгъэтхыгъ.

ЧIыплэу ыубытырэмкIэ Адыгеир мыиними, мэкъу-мэщым ылъэныкьокIэ мэхъанэшхо зилэ шъолъырхэм зэращыщыр кыIуагъ нэужым гушыIэ зыштэгъэ Н.Федоровым.

— Зэхэсыгъор етымыгъажъэзэ республикэм ит предприятие пэрытхэм тащыIагъыкIи ахэм ащыслэгъугъэм сигъэгъушIуагъ. Мыхэм щысэ атепхыныр атефэ, — кыIуагъ къэзэрэуыгъэхэм закыфигъазэзэ федеральнэ министрэм. — Ау ащ дакIоу, Адыгеим тапэкIэ джыри хэхьоныгъэхэр ышIынхэмкIэ амалышIухэр IэкIэлъых, ахэр зэрифэшъуашъэу жъугъэфедэнхэ фае. Экономикэ кыныгъохэм ямылIыгыгъэу мэкъумэщ хъызмэ-тым епхыгъэу Iоф зышIэхэрэм афэтIупщырэ ахъщэ Iэпы-Iэгъум мыгъэ хэлшыкIэу хэдгъэхъуагъ, а амалри кызфэ-

жъугъэфедэн фае. Федеральнэ гупчэм ибюджет кыыхэхы-гъэ ахъщэр зыщыкIагъэм ыкIи игъом пэлужъугъэхъаным мэхъанэшхо иI. АщкIэ Адыгеим ипашэхэм япшъэрылхэр щытхъу хэлъэу зэрагъэцэкIэрэмкIэ та-фэраз. Кыблэ федеральнэ шъолъырыр зэрэпсаоу пштэмэ, ащ хэхъэрэ субъектхэм мыщ фэдэ ахъщэ IэпыIэгъоу мыгъэ афэтIупщыгъэр гурытымкIэ про-цент 17-м клахъэу агъэфед-агъ. АдыгеимкIэ а къэгъэлъэ-гъоныр процент 42-м ехъу, ащкIэ анахь дэгъухэм ясатыр пытэу хэт.

Iофыгъоу зытегушыIэхэрэм фэгъэхыгъэу къэгъушыIагъ UF-м мэкъу-мэщымкIэ и Министрествэ къэкIыхэрэмкIэ, ахэр къэуцухэмгъэнхэмкIэ ыкIи чIыгъэшIухэмкIэ идепарта-мент ипашэу Петр Чекмаревыр. Ащ кызэриIуагъэмкIэ, Адыгеим иагрокомплекс мы аужырэ илээсхэм хэхьоныгъэ-шIухэр зэришIыгъэр нафэ. Сан-кциехэм ялъэхъан лэжыгъэ бэгъуагъэ кьэхьыжыгъэным мэхъанэшхо зэриIэр ащ кы-ыхигъэщыгъ.

— Урысыем ишъолъырхэм ащыщхэм ащашIэгъэ бжыхъа-сэхэм язытет непэ уигъэрээ-пэнэу щытэп. АщкIэ Адыгеим чIэнэгъэшхо ымышIэу кIыма-фэр кызэринэкIыгъ. Субси-дихэм адакIоу, чылапхъэхэм, чIыгъэшIухэм, нэмыкI лъэны-кьохэми япхыгъэ Iофыгъохэм, къуаджэм Iоф щызышIэхэрэм тишIуагъэ ядгъэкIыным, джащ фэдэу чыгхатэу ыкIи хэтэ-рыкIэу дгъэтIысхъэхэрэм ахэд-гъэхъоным тыналэ атедгъэтын фае, — кыIуагъ П. Чекма-ревым.

АР-м мэкъу-мэщымкIэ иминистрэу Юрий Петровым кы-зэриIуагъэмкIэ, 2014-рэ илээ-сым сомэ миллиард 15,5-рэ зытефэрэ продукция рес-публикэм кышыдагъэкIыгъ.

(ИкIлэх я 2-рэ нэкIуб. ит).

Къэралыгъо лэпылэгъум хэхъошт

(ИкӀэух.
Апэрэ нэклуб. къыщегъэ).

Осэ ин къафашы къызэрэ-кӀуагъэхэм пае зэрэфэразэхэр къылуагъ къоджэ псэуплэм ипашэу Хьаткыо Хьазрэт. Гурыт еджаплэм ишын зилахышлу хэ-зышыгъагъэхэм зэкӀэм «тхьа-шъуегъэпсэу» къарилуагъ.

ХьакӀэхэр гурыт еджаплэм чӀэхьагъэх, кӀэлэегъаджэхэм, кӀэлэеджакӀохэм гуцылэгъу афэ-хъугъэх, спортсмен ныбжьыкӀэхэм ахэтхэу сурэт зытырара-гъэхыгъ.

Зэфэшлыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «Киево-Жураки» зы-филорэм нэужым купыр екло-лагъ. Къолыр къыдзэыгъэкӀырэ хьызмэтшӀапӀэхэм мыр ащыц.

ТхьакӀуцынэ Аслъан къызэ-рилуагъэмкӀэ, гъомылэпхъэ эм-баргом ыкӀи федеральнэ гуп-чэм къытӀупшырэ къэралыгъо лэпылэгъум яшуагъэкӀэ мэкъу-мэщым ылъэныкъокӀэ хьыз-мэтшӀапӀэхэм хэхъоныгъэхэр ашӀых.

— Адыгеир сыдигъокӀи мэкъумэщ шӀолпырэу щыт. Агро-промышленнэ комплексым хэхъоныгъэхэр илэх, лӀкыбым къырашчытыгъэ продукцием ычӀыплэ тэтыер идгъэхъаным тыфэхъазырыгъ. Шапхъэхэм адистэрэ шхыныгъохэр къыдэ-тэгъэкӀых, — къылуагъ АР-м и Лышхъхъэ.

ХьызмэтшӀапӀэр 2006-рэ илӀэсым къызэлуахыгъагъ, нэ-пэрэ мафэм ехъуллэу гъэхъэ-

кӀэ щынэгъончъагъэ илӀыным ыкӀи инвестиционнэ полити-кэр шуагъэ къытэу гъэцӀкӀэгъэ-ным ищысэу мыр щыт. Пред-приятием зэкӀэмкӀи сомэ мил-лион 4042-рэ инвестициеу хал-хъагъ.

— Кредитхэм къапӀэкӀлорэ субсидиэхэм ахэгъэхъогъэным фэгъэхыгъэ юфыгъохэр зэхэ-тэфых. Процент 10,5-м ар нэдгъэсынэу тыфай, чӀыфэт организациехэм япроцентхэр нахь макӀэ къашынуу тэгугъэ. Ащ нэмыкӀэу мӀылыфэгъум и 10-м нэс мэкъумэщ техни-кэр къызылӀэкӀыгъахъэхэрэм субсидиу къаратыжырэ хэд-гъэхъонэу тыфай. ЫпӀэкӀэ про-цент 15 ар хуштыгъэмэ, джы 25-м нэдгъэсыт. Ащ фэдэ лэ-пылэгъу хьызмэтшӀапӀэхэм ялэ-мэ, гъэхъагъэу ашӀыштхэри на-хьбэнэу тэгугъэ, — къылуагъ Николай Федоровым.

УФ-м мэкъу-мэщымкӀэ и Ми-нистерствэ идепартамент ипашэу Петр Чекаревым къызэ-рилуагъэмкӀэ, нэпэрэ мафэм ехъуллэу Адыгеим ыкӀи Крас-нодар краим мэкъу-мэщым-кӀэ хэхъоныгъэу ашӀыхэрэмкӀэ зэрэ Урысыеу къанэкъокъун щылӀэп. Къолэу, чэтылэу, ты-гъэгъэзэ дагъэу, къуаеу ыкӀи мӀыларысэу Адыгеим илэр ежэ зэрэфикъурэм имызакъоу Уры-сыем ичӀыплэ зэфэшхъафхэ-ми ащэх.

Нэужым УФ-м мэкъу-мэ-щымкӀэ иминистр ТхьакӀуцынэ Аслъан Джэджэ районым ригъэблэгъагъ. Зэлухыгъэ лахъ-

зэхэлъ обществэу «Молза-вод «Гиагинский» зыфилорэм ахэр еклолагъэх. Адыгэ къуаер ыкӀи нэмыкӀ къое зэфэшхъаф-хэр къызэрэдагъэкӀыхэрэр Ни-колай Федоровым рагъэлӀэгугъ.

ХьызмэтшӀапӀэм ипашэу Сергей Гусейновым къызэри-луагъэмкӀэ, илӀэс къэс къое тонн 3500-рэ фэдиз, тхъу тонн 3000 ахэм къыдагъэкӀы. Бэ-мышлэу адыгэ къуаеу къызыща-шышт цех ашӀыгъ.

Предприятием илофшӀэн зэ-рээхищэрэм, шыкӀэу агъэфедэрэм, лэмэ-псымуу ялэхэм Ни-колай Федоровыр аклӀупчӀагъ ыкӀи ахэр зэригъэлӀэгугъэх.

— Адыгэ къуаеу икыдэ-гъэкӀын 1968-рэ илӀэсыр ары зырагъэжыгъагъэр. Нэпэрэ ма-фэм ехъуллэу ар къэзышӀырэ хьызмэтшӀапӀэ 8 Адыгеим ит, ахэм анэмыкӀэу унэе пред-приниматель 20-мэ мы про-дукциер къыдагъэкӀы. ИлӀэс къэс пчъагъэм хэхъо, — къы-луагъ ТхьакӀуцынэ Аслъан.

Тыди цызӀэшӀлэр адыгэ къуаеу идэгъугъэ федеральнэ министрэр еплӀыгъ ыкӀи ащ осэ ин къыфишӀыгъ. Нэужым къое зэфэшхъафхэр къы-зыщыдагъэкӀырэ цехым чӀэ-хъагъ, ащ лӀоф шызышӀэхэрэм гуцылэгъу афэхъугъ.

ПшъэдэкӀыжыгъэу ыхьырэмкӀэ гъунэкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Дышъэ чыгхат» зыфилорэм джащ фэдэу купыр еклолагъ. Гектари 132-рэ хъурэ чӀыплэм мӀыларысэ лӀэпкэ зэ-фэшхъафитф къыщагъэкӀыгъ.

АгъэтӀысхъагъэ чыгъ цыкӀлхэр зэкӀэ Италием къырашчыгъэх, а хэгъэгум мыхэм афэдэ чыгъ-хэм якъэгъэкӀынкӀэ цагъэфедэрэ шыкӀлэр ары мы чыгъ-хатэм зэрэдэлажыгъэхэрэри. ЯлофшӀэн зэрээхъащэрэм, лэ-жыгъэ дагъу къаугоижыным фӀэшӀ ашӀэхэрэм зашигъэгъо-загъ УФ-м мэкъу-мэщымкӀэ иминистрэ.

ХьызмэтшӀапӀэм ипашэу Лэу-пӀэкӀэ Аслъан къызэрилуагъэм-кӀэ, аугоижырэ Адыгэ Рес-публикэм имызакъоу Урысы-ем ичӀыплэ зэфэшхъафхэми ащэх. ИлӀэси 4-м къыкӀоцӀ халхъэгъэ ахъшэм зыкыгъэ-шыпкӀэжыгъыт. Чыгур зэрэ-дэгъум пае гъэбэжэу ин къы-тынэу щэгугъых, мӀыларысэ-хэр шапхъэхэм адистэу къа-гъэкӀых.

Аужырэ шапхъэхэм адистэрэ псэуалӀэхэм лӀоф зэрӀлэрэр Николай Федоровымрэ Тхьа-кӀуцынэ Аслъанрэ зэрагъэлӀэ-гугъ. МӀыларысэр зыщыдагъэ-гъуучылапӀэу тонн мини 5 зы-чӀэфэнэу ашӀыгъэм чӀэхъагъэх, ялофшӀэн зэрээхъащэрэр нэ-рылӀэгъу афэхъугъ. Автомати-кэ шыкӀлэм тетэу лӀоф зышӀлэрэ псэуалӀэхэр ахэм ачӀэтых, къэуцу ямылэу агъэлажыгъ.

ХушхъафыкӀыгъэ програм-мэм къыдхалӀытагъэу чыгъ-хатэхэм япчъагъэ джыри хагъэ-хъоныр зэрӀмурадыр АР-м и Лышхъэ къылуагъ. ЗэкӀэмкӀи республикэм чыгъхэтэ гектар мин шалэжы, ащ щыцэу ин-тенсивнэ шыкӀлэм тетэу алэ-жырэ гектар 700, а пчъа-гъэм джыри хагъэхъошт. Суб-сидиу къатӀупшырэ нахьы-бэ зашӀыгъэм къыщегъэжыа-гъэу чыгъхатэхэр къэзыгъэкӀы-хэрэм япчъагъэ хэхъуагъ.

— Чыгъхатэхэм якъэгъэкӀын зегъэушӀомбгъугъэн, гъэхъэ-гъэ инхэр зышӀырэ шӀош фэдэ предприятиехэм тишуагъэ ядгъэкӀын фае. Къэралыгъо лэ-пылэгъум джыри хэдгъэхъошт. Федеральнэ ахъшэр икӀу фэдизу зымыгъэфедэхэрэм къа-лытхыжынышъ, зерифэшъуа-шэу зыгъэфедэхэрэм атедго-щэжыгъыт, — къылуагъ Н. Фе-доровым.

ПАТӀЫКЪО Анет.

Сурэтхэр А. Гусевым ты-рихыгъэх.

Мэкъумэщ хьызмэтым илофыгъохэм атегушчылагъэх

(ИкӀэух.
Апэрэ нэклуб. къыщегъэ).

Лэжыгъэ тонн мин 543-рэ къа-хыжыгъэ, мы илӀэсым а пчъагъэр тонн мин 545-м кӀа-гъэхъанэу агъэнафэ. Чыгъхатэхэм зэкӀэмкӀи гектар 2350-рэ аубыты. 2014-рэ илӀэсым гектари 100 агъэтӀысхъагъ, мы илӀэсым а пчъагъэр гектари 110-м ехъушт.

Урысыем къыщагъэкӀырэ пхъэшхъэ-мышхъэхэр ти-цыфхэм афикъуном пае илӀэ-сым къыкӀоцӀ мыщ фэдэ про-дукции тонн миллион 11 фэдиз тикъэралыгъо къыщахы-жынын фае. «Росстатим» изэ-

фэхысыжыгъэхэм къызэрагъэлӀэ-гъуагъэмкӀэ, 2014-рэ илӀэсым пхъэшхъэ-мышхъэ тонн мил-лион 2,98-рэ Урысыем ща-угъоижыгъэ, 2013-рэ илӀэсым егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр тӀэкӀу нахьыб. Ау щытми, агъэнэфэ-рэ къэгъэлӀэгъонхэм ар акла-хъэрэп. МыщкӀэ узыщыгъы-нэу ыкӀи амалышӀухэр зылэ-кӀэлӀэу алытэрэр Къыблэ федеральнэ шӀолпыр ары. Урысыем къыщыдагъэкӀырэ пхъэшхъэ-мышхъэхэм япро-цент 22,5-р мыщ къыщахы-жы. БлэкӀыгъэ илӀэсым Къы-блэ федеральнэ шӀолпырым хэхъэрэ субъектхэм пхъэшхъэ-мышхъэ чыгъэу гектар 1499-

рэ агъэтӀысхъагъ. Мы илӀэсым а пчъагъэр гектар 2137-м кӀа-гъэхъан гухэлъ щыт. Мыщ фэдэ чыгъхатэхэр агъэтӀысхъанхэм пае къэралыгъом къытӀупшырэ субсидиэхэр шӀолпырхэм къыз-фагъэфедэн алъэкӀышт. Джы ар къыуатыныр нахь псынкӀэ хуыгъэ: ыпӀэкӀэ ахъшэ лэпылэгъур къыпӀэкӀэхъаным пае чыгъхэ-тэ гектари 3-м мынахь макӀэу пшӀэн фэягъэмэ, джы ар зы гектарым ехъумэ хушшт.

Нэужым зэхэсыгъом хэлэ-жыагъэхэм яупчӀэхэр федераль-нэ министрэм фагъэзэн амал ялагъ. ЧыгъэшӀухэм ауасэ къы-зэрэхъагъэм, федеральнэ ахъшэ лэпылэгъур къызӀэкӀагъэ-хъан зэралӀэкӀыштым, нэмыкӀ лӀэныкъохэм ахэр агъэгумэ-кӀыштыгъэх.

Нэбгырэ пӀпчъ къытыгъэ уп-

чӀэм министрэм игъэкӀотыгъэ джэуап къыритыжыгъ. Мэкъу-мэщ лӀэныкъом зэрэпсау, ежэ къэгъушчылагъэхэм япредприя-тиехэм хэхъоныгъэхэр ашӀын-хэм фӀлорышӀэшт предложе-ниу къахыгъэхэм Н. Феде-ровыр ядӀэгугъ, нахьыбэрэмкӀэ ахэм адыригъэштагъ.

Зэхэсыгъом зэфэхысыжы-хэр къыфишӀыхъэ министрэм къызэрилуагъэмкӀэ, Урысыем имэкъумэщ хьызмэт хэхъоны-гъэхэр ышӀынхэмкӀэ джырэ уахътэм амалышӀухэр лӀкӀэ-лӀых. лӀкыб къэралхэм ащы-хэм къащадагъэкӀырэ продук-циер Урысыем къырашӀэн зэ-рэфимытхэр тимэкъумэщы-шӀэхэм къызфагъэфедэн фаеу ылытагъ.

Зэлухыгъэу, шхъэихыгъэу кӀогъэ зэдэгъушчыгъум осэхшо

зэрэфишӀырэр, ащ шуагъэ къызэритышым ицыхъэ зэрэ-телъыр АР-м и Лышхъэ къы-хигъэжыгъ. АщкӀэ Н. Федоро-вым зэрэфэразэр рилуагъ.

— ХэтэрыкӀхэм, чыгъхатэ-хэм ягъэтӀысхъан, былымхъу-ныр, адыгэ къуаеу икыдэ-гъэкӀын, Шапсыгъэ псыубыты-плэм игъэцӀкӀэжынын ухыжы-гъэныр — джары пшъэрылӀ шхъалэу нелэ тапашхъэ щыт-хэр, — къылуагъ ТхьакӀуцынэ Аслъан.

АР-м и Лышхъэ иунашъо-кӀэ республикэм итын анахь лӀапӀэу медалэу «Адыгеим и Шытхъузехъ» зыфилорэр Ни-колай Федоровым фагъэшъо-шагъ. Джащ фэдэу федеральнэ министрэр къуаджэу Хьэлъэ-къуае ицӀыф гъэшӀуагъэ хуыгъэ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

жъэу, тхэкӀо цӀэрыӀоу, нӀб-джэгъу шыпкъэу ар зэрэщы-тыгъэр ккыхагъэщыгъ.

Хъопсэрыкъом итворческэ гъогуанэ дэгъоу шыгъуазэу, гуманитар ушэтынхэмкӀэ Къэрэщэе-Щэрджэс институтым лъэпкъ литературэмрэ фольклорымрэкӀэ икӀутамэ ишӀэныгъэлэжъ шхьалэу, академикэу, литературоведэу, КъЩР-м итхакӀохэм я Союз ипашэу Бэчыжъ Лейлэ псалъэ ккызыратым мырэуштэу ккылуагъ:

— Хъопсэрыкъо Хъызыр шӀэныгъэу бгъодэлыгъэмкӀэ, итворчествэкӀэ физэшӀокӀыгъ цыфхэм ягъашӀэ ыгъэдэхэнэу, лъэуж нэф ккыгъэнэнэу. Хъы-

Къэбэртэе-БэлыкӀарым, Адыгэ Республикэм, ӀэкӀыб къэралыгъохэм кӀарыкӀыгъэ хъэкӀэ лъапӀэхэр, шӀэныгъэлэжъхэр, творческэ интеллигенцием, лъэпкъ общественнэ движениехэм ялӀыкӀохэр зыхэлэжъгъэхэ пчыхъэ-зэхэхэу гъэтхалэм и 20-м Черкесскэ идрамтеатрэ шыкӀуагъэр адыгэ лъэпкъым ккыхэкӀыгъэ гъэсэгъашхоу, тхэкӀо цӀэрыӀоу, филологие шӀэныгъэхэмкӀэ докторэу, профессорэу, Урысые Федерацием шӀэныгъэхэмкӀэ изаслуженнэ ӀофышӀэшхоу, Адыгэ Республикэм итын анэх лъапӀэр — медалэу «Адыгеим и Шытхуэзехъ» зыфилорэр, Зэныбджэгъуныгъэм иорденэу я 4-рэ, я 3-рэ лъэгаплэ зилэхэр ккызыфагъэшшоагъэу Хъопсэрыкъо Хъызыр Хъаджыбэчыр ыкӀор ккызыхъугъэр илъэс 85-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъагъ.

Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэм и Правительствэ ипашэу Къэрдэн Мурат, республикэм и Лышхъэрэ и Правительствэрэ я Администрации ипашэу Елдар Салпагаровыр, Парламентым идепутатхэр ащ хэлэжъагъэх. Адыгэ Республикэм ккыкӀыгъэ купым ипашэу, Хъызыр иныбджэгъушӀуштыгъэу, Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхьакӀушынэ Аслъанрэ адыгэхэр зыщыпсэурэ республикишмэ янароднэ тхакӀоу, СССР-м и Къэралыгъо шлухъаф-

КкызыхэкӀыгъэ лъэпкъым хъалэлэу фэлэжъагъ

лэжъэу шӀэныгъэлэжъхэр, культурэмрэ искусствэмрэ яӀофышӀэхэр, тхэкӀо цӀэрыӀор зышӀэ-щыгъэхэр шылагъэх.

Пчыхъэзэхэхэр рамыгъажъэ-зэ Хъопсэрыкъо Хъызыр ищы-Ӏэныгъэ щыц пчыгъохэм видеомалхэмкӀэ ащ къекӀоллагъэхэр нэлуасэ афашӀыгъэх. ЕтӀанэ тиреспубликэ и Лышхъэ ыцӀэкӀэ мы зэхэхэм псалъэ ккыщишыгъ Елдар Салпагаровым.

— Адыгэ, Къэбэртэе-БэлыкӀар республикхэм ялӀыкӀохэр, лъэпкъыбзэхэм зягъужыгъэ-нымкӀэ, тыхэгъэгу шыпсэурэ лъэпкъхэм азыфагу зегурыӀо-ныгъэ илӀынымкӀэ джыри псауэ зыцӀэ тарихым хэхэгъэ, зилофшӀэгъэшлукхэмкӀэ цыфхэм агу ккынэгъэ Хъопсэрыкъо Хъызыр Хъаджыбэчыр ыкӀор зыгъэлэплэнэу мыщ ккылуагъэхэр экӀэ тигуапэу типчыхъэзэхэхэ ккытэгъэблагъэх.

Тиреспубликэ ккыщишхъугъэ, ар цӀэрыӀо зышыгъэ Хъопсэрыкъо Хъызыр ары щэрджэсхэм ащы-щэу филологие шӀэныгъэхэмкӀэ апэу доктор хъугъэр. Ар профессорэу, литературоведэу, прозаик цӀэрыӀоу, кӀэлэ-егъэджэ ӀэпӀасэу, общественнэ ӀофышӀэшхоу щытыгъ, илӀэсыбэрэ Къэрэщэе-Щэрджэс кӀэ-лэегъэджэ институтым (джы университетым), гуманитар ушэтынхэмкӀэ республикэ институтым ащылэжъагъ. Хъызыр Хъаджыбэчыр ыкӀом литературоведениемкӀэ, Кавказым шыпсэурэ лъэпкъым якультурэ зыккыгъэлэтыгъэнымкӀэ ӀофшӀэгъабэ ытхыгъ, адыгэ литературэмрэ культурэмрэ илахышхо ахилхъагъ. Къэрэщэе-Щэрджэср зэрыгушхорэ, шӀэныгъэлэжъхэм ккыхэлӀыдыкӀырэ Хъопсэрыкъо Хъызыр егъашӀэми тыгу илӀышт, — ккылуагъ Е. Салпагаровым.

Пчыхъэзэхэхэм къекӀоллагъэхэм, Хъопсэрыкъо Хъызыр иныбджэгъугъэхэм, ккыдэлэжъагъэхэм, ригъэджагъэхэм гушыӀэ дэхабэ ккылуагъ. Адыгэ литературэм гъогоу ккыкӀугъэм изэхэфын, лъэпкъым ыбзэрэ илитературэрэ яэхъоныгъэ илахышхо зерахилхъагъэр, зэчыишхо зилэ шӀэныгъэлэ-

зыр ккытхэмытыжъэу тӀоныр лъэшэу ккытэхылыгъэ. ШӀэныгъэлэжъ цӀэрыӀом бзэ да-хэу Ӏулыгъэм, ушэтынхэмкӀэ еплӀыкӀэ гъэшӀэгонэу илагъэхэм тафыщэкӀэ. Хъопсэрыкъо Хъызыр ары КъЩР-м илитерату-

роведческэ гупшысэ зегъэужыгъэнымкӀэ лъагъо хэзышыгъэр, апэдэдэ Дунэе литературэмкӀэ институтым академическэ гъэсэныгъэ шызэгъэгъотыгъэр. Научнэ лъапсэ зилэ тхыгъэхэр зэрыт, ккызыхэкӀыгъэ лъэпкъымрэ ащ ккыкӀугъэ гъогуанэмрэ ккызыщыгъэлагъоштыгъэ журналэу «Черкесия» зыфилорэр ащ ккыдигъэкӀыштыгъ. Хъызыр ккыри-хыжъэгъэ Ӏофыр лъызгъэкӀотэ-щтхэр ккыкӀокӀыхэ сшӀоигъуагъ. Хъопсэрыкъо Хъызыр фэдэ шӀэныгъэлэжъышхо ккызыхэкӀыгъэ лъэпкъым инеушырэ мафэ зэрэдэхэщтым сицхыгъэ тель.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхьакӀушынэ Аслъан гушы-Ӏэ зыратым, Хъопсэрыкъо Хъызыррэ ежыррэ зэныбджэгъушӀоу зэрэщытыгъэхэр ккылуагъ.

— ШӀэныгъэлэжъ цӀэрыӀор, зэчыишхо зыхэлӀыр зэрэсиныб-джэгъугъэр насыпгъэу зыфэ-сэлэгъужы. Хъызыр Хъаджыбэчыр ыкӀор аккылышӀоу щы-тыгъ, гъэсэныгъэшхо илагъ, ккызыхэкӀыгъэ лъэпкъым шӀушӀэгъушхо фырилагъ. Пчыхъэзэхэхэм тыккыгъэблэгъагъэхэм тхъашуегъэпсэу ясэло. Уахъ-тэм сыдэуштэу зихъожыгъэми, тыхэгъэгурэ ащ шыпсэурэ лъэпкъхэмрэ азыфагу илӀ зепхыныгъэр дгъэкӀодыштӀэп. Хъопсэрыкъо Хъызыр игъашӀэ зыфигъэлорышлагъэр Темыр Кавказым шыпсэурэ лъэпкъхэм, республикишмэ арыс адыгэхэм язэпхыныгъэ гъэпытэгъэныр, зегъэужыгъэныр ары, — ккы-

луагъ ТхьакӀушынэ Аслъан.

Къэбэртэе-БэлыкӀарым ккы-кӀыгъэ лӀыкӀохэм ацӀэкӀэ Сэхъурэкъэ Хъэутий пчыхъэзэхэхэм ккыщыгушӀылагъ.

— ЫпэрапшӀэу тиреспубликэ и Лышхъэу КӀокӀо Юрэ ишӀуфэс тхыль сыккыеджэ сшӀо-игъуагъ, — ккылуагъ Дунэе Адыгэ Хасэм итхъаматэ. — Ащ мырэуштэу ит: «Лъэшэу гухэкӀ

фэгъэзэгъэ Ӏофым сыдигъуи хэшӀыкӀышхо фырилагъ, критик лъэшыгъ, кӀэлэегъэджэ ӀэпӀэ-сагъ. Ар пэщэ дэгъоу, удэлэ-жъэнкӀэ тынчэу, аккылышӀоу, шӀэныгъэшхо бгъодэлэу щы-тыгъ, — зэдырагъаштэу ккыгу-щылагъэхэм ккылуагъ.

Хъызыр сэмэркыгъушхо зэрэхэлӀыгъэм, итворчествэ икӀоу амыушэтыгъэми, тхэкӀо зэчы-ишӀоу зэрэщытыгъэм, иккылэ-мыпӀэ рассказыбэ ккызырэпы-кӀыгъэм, научнэ ӀофшӀагъэхэри, тхэныри икӀоу ккызырэдэхъу-щытыгъэм БакӀу Хъанджэрые ккытегушӀылагъ.

— Хъызыр творческэ цыф шыпкъэу щытыгъ, бэмэ ашӀэкӀэ сыгугъэрэп зы лъэхъанэ горэм Польшэм иапшӀэрэ еджаплэ литературэр ащ зэращыригъэ-хыгъэр. ШӀэныгъэлэжъым ухъа-зырыныгъэ дэгъу зэрилэм ар ишыхъатыгъ, — ккылуагъ ащ.

Хъопсэрыкъо Хъызыррэ Назиррэ афэгъэхыгъэ ордэхэмкӀэ КъБР-м, КъЩР-м, АР-м, Ингушетием, Темыр Осетием — Аланием янароднэ артистэу Нэфышъ Чэрим, Урысые Федерацием инароднэ артистэу Гъот Хъусин, Адыгэхъэблэ муниципальнэ районымкӀэ кӀэлэцӀыкӀу ккышӀокӀо купэу «Ридадэ» зыфилорэм ихудоже-ственнэ пашэу Тания Азэмэт ыкӀи нэмыкӀхэм пчыхъэзэхэхэр ккыгъэдэхэгъ.

Хъызыр ккызыхэкӀыгъэ лъа-къом ыцӀэкӀэ пчыхъэзэхэхэм изэхэщакӀохэм, ащ къекӀоллагъэхэм Хъопсэрыкъо Джамбот зафигъэзагъ.

— Хъопсэрыкъо лӀакъом, Хъызыр иунагъо пае непэрэ пчыхъэзэхэхэм къекӀоллагъэхэу тилъэпкъ ккыхэкӀыгъэ цыф шлагъор зыгъэдэхэгъэ, зыгъэлэ-плэгъэ пстэуми, тиреспубликэ и Лышхъэу, гъогуонэ чыжъэ ккызыпзычыи таджэ ккыкӀогъэ ТхьакӀушынэ Аслъан тызэра-фэразэр ятӀэло.

Хъызыр непэрэ пчыхъэзэхэхэ дахэм — ккызыхъугъэр илъэс 85-рэ зэрэхъугъэм фэгъэ-хыгъэм — хэты шӀоигъуагъ. Ащ творческэ гухэлӀышлукхэр джыри илагъэх, ылэ бэмэ алы-нэсыгъагъэп. Ау тызэрэмыгугъэу хъугъэ... Хъопсэрыкъом лъэуж дахэ ккыгъэнагъ, цыфыгъэшхо зэрэхэлӀыгъэм, адыгэлӀ шып-къэу дунаим зэрэтетыгъэм пае ар зышӀэщыгъэхэм егъашӀи ащыгушӀэщтӀэп. Насыпрэ шыӀэ-кӀэ-псэукӀэ дэгъурэ шъуилэнэу шъуфэсэло, — ккылуагъ лӀакъом инахыжъ.

Хъопсэрыкъо Хъызыр лъэ-ужышӀоу ккыгъэнагъэр, ккызы-хэкӀыгъэ лъэпкъым фишлагъэр, ӀофышӀоу зэрихъагъэхэр лъыз-гъэкӀотэн шӀэлфэ нэс цыфхэм агу илӀышт, ышлагъэри кӀо-дыштӀэп.

АБИДОКЪО Лъасан.
«Черкес хэку» зыфилорэм ижурналист.

тын илауреатэу, Хъызыр ккы-деджагъэу, иныбджэгъушӀоу МэщбэшӀэ Исхъакърэ пчыхъэ-зэхэхэм рагъэблэгъагъэх ыкӀи ккышыгушӀылагъэх.

Къэбэртэе-БэлыкӀарым ккы-кӀыгъэ купым хэтыгъэх Дунэе Адыгэ Хасэм ипрезидентэу Сэхъурэкъо Хъэутий, гъэзетэу «Адыгэ псалъэм» иредактор шхьалэу ХъэшӀуцӀэ Мухъэмэд, гуманитар ушэтынхэмкӀэ Къэбэртэе-БэлыкӀар институтым илӀыкӀоу, филологие шӀэныгъэхэмкӀэ докторэу илӀэсыбэрэ Хъызыр дэлэжъэгъэ БакӀу Хъанджэрые ыкӀи нэмыкӀхэр.

Пчыхъэзэхэхэр зыщыкӀогъэ драмтеатрэм Хъопсэрыкъо Хъызыр иныбджэгъугъэхэр, ккыдэ-

Анахь уцышъохэм ахалъытэ, ау щыкӀэгъэнчъэп

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм зеклонымкӀэ, спортымкӀэ, экологиёмкӀэ ыкӀи чӀыопсым икӀэкӀуапӀэхэм ягъэфедэнкӀэ икомитет Ӏэнэ хъураеу зехищагъэр республикэм ыкӀи ащ икӀэлэ шъхӀалэ къэкӀыхэрэ лъэпкӀхэмкӀэ зэрагъэбайштхэм фэгъэхьыгъагъ. Хэгъэгъу зэошхом тикъэралыгъо теклоныгъэ къызщыдихыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъуштым ипэгъокӀэу зэхӕцэрэ Ӏофтхӕбзэу «Зеленая волна» зыфиӀорэм къыдихалъытэгъэ Ӏофыгъохэр зэрзэшӀуахыштхэми ащ щытегушыӀагъэх.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, зеклонымкӀэ, спортымкӀэ, экологиёмкӀэ ыкӀи чӀыопсым икӀэкӀуапӀэхэм ягъэфедэнкӀэ комитетым ипӕцӕу Брыцу Рэмэзан, Мыекӕопэ къэралыгъо технологическэ университетым тыкъэзыуцухъэрэ дунаим изэгъэшӀэнкӀэ ифакультет идекан, экологиёмкӀэ ыкӀи тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икӀэкӕуымӕнкӀэ икафедрэ иӀофышӀэхэр, «ЧӀыопсым икӀэкӀуа-

Рэмэзан. — Мыщ дэжъым къы-хэгъэщыгъэн фӕе тиреспубликэ мы лъэныкъом игъэцӕкӀӕнкӀэ лъэкӀ дэгъу зӕрилэр. ЧӀыплэ зыгъэӀорышӀэжыплӕхэм, хабзэм иӀофышӀэхэм, шӀэныгъэм, къэкӀыхэрэм ягъэтысхъан апылхэм — тӀкуачӀэ зэхэтлхъанышъ, тызэдӕлӕжъэн фӕе. ТишӀошӀхэр зэфӕтхысыжынынхъшъ, Ӏофым хъшыкӀ фызиӀэхэм къалорэм тедӕлунышъ, ильэсым къыклоцӀ къэкӀырэ лъэпкӀ зэмилӕужыгъохэр тиреспубликэ ичӀыплэ зэфӕшъхъафхэм, къалэу МыекӕуапӀэ адӕдгъэтысхъащтых.

Муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэ «Къалэу МыекӕуапӀэ» ихъызмӕтшӀаплӕу «Благоустройство» зыфиӀорэм къэкӀыхэрэм ягъэтысхъанкӀэ ыкӀи художественнэ ландшафтнэ зэтэгъӕпсыхъанымкӀэ иотдел ипӕцӕу Александр Акопьянц республикэм икӀэлэ шъхӀалэ къыщыкӀырэ чыгхэм язытет зыфӕдэм къытегушыӀагъ. Ащ къызӕриуагъэмкӀэ, жъы хъугъэхэм яихыкӀын анахь Ӏофыгъо ин къызпыкӀыхэрэм ащыщ. МыекӕуапӀэ щыпсӕухэрэм къагурыгъэӀогъуай ар ищыкӀагъэу зэрӕщытыр. Ильэсым къыклоцӀ ины хъугъэ чыгыкӀэ 650-рэ къӕлэ шъхӀалэм щӕгъэтысхъагъ. Ахэр

плӕхэм якъӕухъумӕнкӀэ Урысые обществӕр» зыфиӀорэ общественнэ организацием АР-мкӀэ икӕутамэ ипӕцӕу, МыекӕуапӀэ иархитектор шъхӀалэ, архитектурэмкӀэ ыкӀи къӕлӕгъӕпсынымкӀэ АР-м икомитет иӀофышӀэхэр, чӀыопсым икӀэкӀуапӀэхэмкӀэ ыкӀи тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икӕухъумӕнкӀэ ГъӕлорышӀаплӕм, мӕзхэмкӀэ ГъӕлорышӀаплӕм япӕцӕхэр зэхэсыгъом хӕлӕжъагъэх.

Ӏэнэ хъураем пӕублэ гушыӀэ къыфишӀызэ Брыцу Рэмэзан къызӕриуагъэмкӀэ, Теклоныгъэм ия 70-рэ ильэс фэгъэхьыгъэ

зещӕ машинэхэр нахыбӕу зэрӕщызӕблӕкӀыхэрэм къэкӀхэрэм ягъэ регъэкӀы.

ЧӀыплэ унэхэр зыщынахыбӕу чӀыплӕхэми къащыкӀырэ чыгхэр шӕпхъэ гъэнфӕгъэ горэм тӕтӕу ащыгъэтысхъагъэхӕп — дӕшхо чыгхэр, пхъэшъхъэмышъхъэхэр щызэхэгъӕкӀухъагъэх. Ау къыхэгъэ-щыгъэн фӕер ахэм къапыкӀлэрэр пшхымэ, псауныгъэмкӀэ зэрэ-

фӕшъхъафӕу къапыхъэхэрэр арых.

КъэкӀхэрэм япчъагъэ хэгъэ-

НэмыкӀ урамхэм язытити бӕкӀэ нахышӀоп — Лениным ыцӀэ зыхыӕрэм къыщыкӀырэ чыгхэм япроцент 40 фӕдиз ихыкӀыжыгъэн фӕе.

дӕир ары — машинӕу къекӀокӀыхэрэм къапыкӀырэ жъы шӀоим ар къыпкӕырэкӀы.

Мыщ дэжъым АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэм упчӀэхэр къыгъӕуцугъэх — тхъапша тӀысыжъӕу къызӀӕкӀӕжъугъэхъагъэр? Шхъомч чыгхэм ягъэ языгъӕкӀӕу агъэунӕфыгъэхэр тыдӕ къыкӀыгъӕхъа, къырацагъӕхъа зыгорӕушӕтӕу? Сыда ӀӕкӀыбым чыгхэр къызкӀыращыхэрэр? Тхъапша ауасэр? КъэкӀхэрэр бӕу къызщыпщӕфынхӕ плӕкӀышт питомникхэр Урысыем зӕримытыжхэр, унӕ сатыушӀэхӕу Адыгейм щылажъэхэрэм ахэр ӀӕкӀыбым къызӕрӕращыхэрэр, чыг пӕпчъ сомӕ мини 6 — 8 зӕриуасэр, мыгъэ джыри къыхэхъон зӕрилӕкӀыштыр Александр Акопьянц иджӕуапыгъэх. Мыщ дэжъым Нарожнэм хигъӕунӕфыкӀыгъ ильэсым къыклоцӀ къалэм дагъэтысхъӕгъэ чыг 650-р зӕрмакӀлэр.

Мыекӕопэ къэралыгъо технологическэ университетым къыкӀыгъэ кӀӕлӕгъаджӕхэм къалотагъ ныбжыкӀӕхэм яегъаджӕн къыдихалъытагъӕу къэкӀыхэрэм алъӕныкӀокӀэ ушӕтынхэр зӕрашӀыхэрэр. Ахэм къызӕрӕуагъэмкӀэ, шхъомч чыгхэр зыгъӕкӀодыхэрэр нэмыкӀ шӀолпырхэми ягумӕкӀыгъу, тӕ класӕу ар къыднӕсыгъ. Ау ащ фӕдизӕу ар щынӕгъо дӕдӕп — ильӕстӀукӀэ мӕкӀодыжы, псы чыӀӕкӀэ тхъапӕхэр загъэшъокӀыхӕ нӕуж ащи ыгъӕкӀодын ыльӕкӀышӕтӕу къауагъ. Анахь гумӕкӀыгъу фӕдӕ чыг лъӕпкӀхэм яӕр машинэхэм къапыкӀырэ жъы шӀоир къызӕрягуаорэр, уз зӕ-

хъогъӕнымкӀэ, ахэм адӕлӕжъӕгъӕнымкӀэ гъӕсӕныгъэм епхыгъэ учреждениехэм Ӏоф зӕрадашӀӕрӕр апшӕрӕ еджаплӕм илыкӀохэм къыхагъӕщыгъ. Ау къалэм икӕулыкӕухӕу мы лъӕныкъомкӀэ лажъӕхэрэм зӕпхыныгъэ адырялӕп. МыекӕуапӀэ иадминистрации илыкӀо Ӏэнэ хъураем къызӕрӕмыкӀонлагъэр мыщ дэжъым емыкӀукӀэ муниципальнэ псӕуплӕм фальӕгъугъ. Апшӕрӕ еджаплӕм чӀӕсхӕу наунӕ ӀофшӀӕгъэ дӕгъухэр къэкӀхэрэмкӀэ зилӕхэм яшӀӕныгъи къызфагъӕфедӕмӕ ишӀуагъэ къызӕрӕкӀоштымкӀи зӕхӕсыгъом

хӕлӕжъагъэхэм зӕкӀэми зӕдырагъӕштагъ.

Тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икӕухъумӕн тегъӕпсыхъӕгъэ общественнэ организацием ипӕцӕу Валерий Бринних иеплъыкӀӕкӀэ къызӕрӕуӕгъомгъэхэм къадӕгъошӕгъ — къыблэ къалэм охабзӕу илӕхэр къыдыхалъытагъӕу нахь дӕгъоу къыщыкӀышт лъӕпкӀхэр къыхэхыгъӕнхӕ фӕе. Шхъомчыр лъӕшышӕу къаукӀӕрӕпхъугъӕуи ащ ыльытагъ. Типитомникхэм ахъӕафатӀупшӕу, ахэм тӀысыжъхэр къащагъӕкӀыхэмӕ зӕрӕнахь тӕрӕзыр, цыфхэм пхъэшъхъэмышъхъэхэр амыгъэтысхъӕхэм

зӕрӕнахышӀыр агурыгъӕӀогъӕнхӕ зӕрӕфаер ащ къылуагъ. Урамхэм атырагъӕтысхъӕхэмӕ дӕгъушӕтӕу зигугъу къышӀыгъӕхэм ащыщ платаныр. Валерий Бринних къызӕриуагъэмкӀэ, ащ жъыр дӕгъоу еукъӕбзы, итеплӕкӀи дахӕ.

— Мӕзым къыпщырӕр къалэм къыщыгъӕкӀыгъуай, — къыхыгъӕщыгъ В. Бринних, — ау зыхъукӀэ къӕлэ псӕуплӕм питомник къыщызӕлупхынышъ, урамхэм атебгъӕтысхъащтыр ащ къыщыбгъӕкӀын фӕе.

— Тӕ чыгхэр къӕдгъӕкӀыным тыфӕхъазыр, — къылуагъ мӕзхэмкӀэ ГъӕлорышӀаплӕм ипӕцӕу Былымыхъэ Рӕщыдӕ, — ау хӕта ахэр зищыкӀӕгъӕштхэр? Цыфхэр фӕхъазырых чыгхэм ягъӕтысхъан, ахэм къызӀӕкӀагъахъӕ, Адыгъӕали къытӕолагъ, пчӕи 500-рӕ чыгӕе 500-рӕ ащ апкӀэ хӕмылӕу еттыгъ. МыекӕуапӀэ зи къыӀорӕп, зыкӀи зыкъытфигъӕзагӕп. Чыгаер сьд фӕдизми къедгъӕолӕн тлӕкӀышт, ау нэмыкӀ чыг лъӕпкӀхэр ищыкӀагъӕхэмӕ, ахэр зыфӕдӕштхэр, зыфӕдизыштхэр, зищыкӀӕгъӕштхэр гъӕнӕфӕгъӕн фӕе. Цыфхэр хъазыр зӕпытых, тӕры мыхъазырыр...тызӕдӕлӕжъӕнӕу. Республикэм икӕӕлэ шъхӀалэ, районхэм, шӀӕныгъэм илыкӀохэм Ӏоф зӕдӕтшӀӕн фӕе.

Мы гупшысӕхэр Ӏэнэ хъураем къекӀонлӕгъэ пстӕуми къыраӀотыкӀыгъэх. Апшӕрӕ еджаплӕхэр шӀӕныгъэм ыльӕныкӀокӀэ, къӕлӕгъӕпсыным пылъ къулыкӕур чӀыплӕхӕу къыхахын фӕахэмкӀэ, чӀыопсым икӀэкӀуапӀэхэмкӀэ ыкӀи тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икӕухъумӕнкӀэ ГъӕлорышӀаплӕр шӀыхъафхэм язӕхӕнӕкӀэ, цыфхэм къӕбарыр алыгъӕӕлӕсыгъӕнымкӀэ, мӕзхэмкӀэ ГъӕлорышӀаплӕр чыгхэм якъӕгъӕкӀынкӀэ Ӏофӕу ехыжъагъэм къыхӕлӕжъӕнхӕ зӕрӕлӕкӀыштхэр хагъӕунӕфыкӀыгъ.

Къалэу МыекӕуапӀэ къэкӀхэрэмкӀэ гъӕбаигъӕным тегъӕпсыхъӕгъэ проект щылӕн зӕрӕфаемкӀэ пстӕуми зӕдырагъӕштагъ, ащ пае республикэм икӕӕлэ шъхӀалэ къыщыкӀырэ пӕпчъ къӕтхыхъгъӕн зӕрӕфаери зӕшӀуахыштхэм ащышӕу агъӕнфӕгъ. Мыщ апшӕрӕ еджаплӕм

Къыблэ къалэм охабзӕу илӕхэр къыдихалъытагъӕу нахь дӕгъоу къыщыкӀышт лъӕпкӀхэр къыхэхыгъӕнхӕ фӕе.

Ӏофтхӕбзӕу къэралыгъом щыкӀорэм къыхеуытӕ паркхэм, скверхэм язӕтеутын, чыгхэм ягъӕтысхъан.

— Аужырӕ уахътэм МыекӕуапӀэ автомобилӕу дӕт пчъагъэр нахыбӕу зӕрӕхъугъэм, псӕолӕкӀӕхэри бӕу къызӕрӕцӕлӕтхэрэм къэкӀыхэрэм япчъагъи хэгъӕхъогъӕн фӕу пшӕрыль къагъӕуцугъ, — къылуагъ Брыцу

джырӕ уахътэм зӕгъӕгъотыгъошӀоп. ЗыпкӀ идгъӕуцожыным пае ильӕси 5 — 10 фӕдиз ищыкӀагъ.

НэмыкӀ урамхэм язытити бӕкӀэ нахышӀоп — Лениным ыцӀэ зыхыӕрэм къыщыкӀырэ чыгхэм япроцент 40 фӕдиз ихыкӀыжыгъэн фӕе, Гоголым ыцӀэ зыхыӕрӕри джащ фӕд. Хъахъуратэм иурам хыльӕ-

щеджӕхэрэр къыхагъӕлӕжъӕнхӕ зӕрӕлӕкӀыштыр кӀӕлӕгъаджӕхэм къауагъ.

Къырахыжъӕгъэ Ӏофыр зӕрищыкӀӕгъэ шыпкӕр, МыекӕуапӀэ имызакъоу республикэм ирайонхэми ащ фӕдӕ ӀофшӀӕн ащегъӕкӀокӀыгъӕн зӕрӕфаер Брыцу Рэмэзан къыхыгъӕщыгъ.

Ӏэнэ хъураем къекӀонлӕгъэ пстӕуми гукъӕкӀӕу ялӕхэр зӕкӀӕ ащ рахыплӕнхъшъ, Къэралыгъо Советым — Хасэм изӕхӕсыгъо-хэм ащыщ мы Ӏофыгъом щытегушыӀӕнхӕу Владимир Нарожнэм унашӕо къышӀыгъ.

МӕшӀӕкӕо Саид.

Сурӕтхэр авторым иех.

ИЭНЭ ХЪУРАЕР

Зэлашэрэ шэныгъэлэжъэу, литературоведэу, критикэу, филологие шэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу, Дунэ Адыгэ академием иакадемикэу, Адыгэ Республикэм ыкIи Урысые Федерацием шэныгъэхэмкIэ язаслуженнэ ИофышIэшхоу, Урысые Федерацием итхакIохэм я Союз хэтэу Шхьэлэхьо Абу и «Зэхэугъоегъэ тхыгъэхэр» зыдэхьэгъэхэ тхылыщым афэгъэхьыгъэ Иэнэ хъураер гъэтхакъэм и 24-м, 2015-рэ илъэс-ым гуманитар ушэ-тынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КIэрашэм ыцIэ зы-хьырым шылагъ.

ИшIулэжъыгъэкIэ Абу цIэрылу

Ащ адыгэ лъэпкъым ынапэу алытэрэ Абу илофшIэгъу-шэныгъэлэжъхэр, Адыгэ къэралыгъо университетым икIэлэгъаджэхэм ащыцхэр, республикэ институтэу шэныгъэхэр зыщыхагъахэрэм илофышIэхэр ыкIи цыф еджэгъэ-гъэсэгъэхор зылапIэхэр хэлэжъагъэх.

МэфэкI зэхыхэр пэублэ гуцылэкIэ кызылэуиыгъ тарихъ шэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу, институтым ипашэ игуадзэу **Пэнэшу Аскэр**. Адыгэ дунам кызылэашIэрэ Шхьэлэхьо Абу итхылыщ зэхэт-зэхэугъогагъэу кыдэкIыгъэхэм яфэшъошэ уасэ афашын мурадым зэрэзыхыгъэхэр кылуагъ. Адыгэ литературэм иуцупIэ кыщегъэжъагъэу, игъогу зэкIэ, нелэрэ мафэхэм къанэсыжъэу, кIэзыгъэ имылэу Абу зэрэкиуыгъогагъэр, Цэй Ибрахымэ — тхэкIохом ыцIэ, мыпсынIагъэми, ифэшъошэ чыпIэ игъэуцожьын зэрэфэ-лъэкIыгъэр кIигъэтхыгъ. Абу илэпкъ филологыгъэр бэдэ-дэми, ащ джыри хахьо зэпы-мыоу зэрэфишIэрэр кылуагъ, ыгу кыделэу псауныгъэкIэ, гъа-хьагъэкIэ, тхьагъокIэ фэлъэ-луагъ.

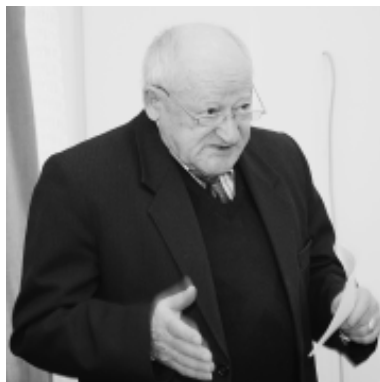
ИофшIабзэр лъыгъэкIотагъ ыкIи зерицагъ филологие шэныгъэхэмкIэ докторэу, литературэм иотдел ипашэу **ЩэшIэ Шамсэт**. Абу мы зэхыхэм хэлажъэхэрэм янахьыбэр ригъэ-джагъэу, гъэсэныгъэ-шэныгъэм зэрэфицагъэхэр Шамсэт кIигъэтхыгъ. Егъэджен-гъэсэныгъэ-пIуныгъэ Иофыгъо инын хэкум кызылэуиыгъэ, Абу ыпшъэ ифагъэр зэрэбэдэдэм, Адыгэ литературэм гъогу фыхьыгъэ-нымкIэ игупшысэ ренэу гъэза-гъэу Иофышхо зеришIэрэр кылуагъ. Тхылыщ зэхэтэу «Зэхэ-угъоегъэ тхыгъэхэр» кызы-рэдэкIыгъэр лъэбэкъу шIагъоу зэрэщытыр, ахэм яхьылIгъэ шIошI-епллыкIэхэмкIэ зэдэгочэнхэр нелэрэ ИофшIабзэм зэрэзэшIуиыгъэр аригъэшIагъ. Гуцылэр шэныгъэлэжъышхоу, литературоведэу, литературэм иотдел илофышIэу **Мамый Рус-льан** фигъэзагъ.

— Абу зэкIэми тикIэлэегъэ-джагъ, — ылуагъ Мамыйм гуа-пэ хигъуатэу. ПчыхьэллыкIое гурьт еджапIэм пионер-комсо-

мол ИофхэмкIэ Иоф шишIэнэу Абу кызагъаком, ежъ Рус-льан я 6-рэ классым зэрэ-щеджэщыгъэр ыгу кыгъэкIы-жыгъ. Абу ныбжыкIагъэми, игулытэ-акъыл бэмэ зэрате-фэщыгъэр, зылыщэнхэ зэ-рилъэкIыщыгъэм ягугъу кы-шыгъ. ЕтIанэ Теуцожь райко-мым ащэжыи, комсомолым иапэрэ секретарэу зыщэтым, мэхьанэ зилэ лъэпкъ Иоф-гъохэм ыналэ Абу лъэшэу зэ-ратетыгъэр, ныбжыкIэхэм хэ-гъэгу шульэгъу, лыгъэ, цы-фыгъэ, щэлагъэ ахэлъэу плу-гъэнхэм ишыпкыгъэу зэрэдэлэ-жъагъэр кылотагъ. Мамыйм игуцылэ анахь щыкIэгъэтхыгъэр **Абу итворчествэкIэ публици-стикэм имэхьан ары**.

Апэрэ гъэзет тхыгъэ къэ-барыр Абу зетхым, илъэс 11 нахь ыныбжыгъэп. Ащ ыужым педучилищым щеджэ зэхъуми гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» етIупшыгъэу зера-фатхэщыгъэр кылуагъ. Лъэны-кыуабэкIэ гъэзагъэу игупшы-сэхэр, сьд фэдэрэ Иоф ешIэми, шэныгъэ хъасэм хэтэу ар егъэ-унэшIуми, Абу итхыгъэ зэфэ-шъафхэр адыгэ гъэзетым ыкIи журналэу «Зэкъошныгъэм» кы-зэрарыхъэщыгъэхэм лъэшэу итворчествэкIэ яшIуагъэ къэ-кIуагъэу Мамыйм ылытагъ. Абу илофшIэгъагъэу тхылыщэу кы-дэкIыгъэм афэгъэхьыгъэу зы-тегуцылэхэрэр пIомэ, апэрэ тхыль шыпкыгъэм темэ инэу **«Уцыфыныр — дэхагъ»**, **«Адыгэ джэгур»**, ахэм анэ-мыкIхэри, лъэпкъым игъэпсыкIэ-шыкIэ, ишэн-хабзэ озгъашIэ-хэу, о пшъхьэкIи узыуэзэнкIы-хэу зэрэщытхэм ягугъу кы-шыгъ. ЯтIонэрэ тхылым, апэ-

рэри ащ фэд, лъэпкъ фольк-лорым итемэ зэрэпхырыкIырэр, **«ПсынэкIэчъ мычъакъу»** зы-филорэ тхыгъэмкIэ нартхэм яхэбзэ-бзыпхъэхэр кызырэр-илотыкIыгъэхэр, **«Тызэгупшы-сэн фэе Иофхэр»** зыфилорэ лъэпкъ гумэкIхэм япхыгъэу зэ-рэщытыр Русльан кылотагъэх. **«Мамлюкхэр»** зыфилорэ ста-тъями кыщыуцугъ. Я II-рэ тхылым тарихъ хъугъэ-шIэгъэ инхэм яхьылIагъэхэр бэу зэрэ-дэтхэр кылуагъ. Адыгэ хасэ-хэр кызыежъэхэм, IэкIыб къэ-

Мамый Русльан.

ралхэм арыс адыгэхэр нахь хэкум къакохэ зэхъум гу-пшысэр кырагъэблыгъэу, Абу лъэпкъ нэшанэр зыщыкIэгъэ-тхыгъэ тхыгъабэ кызырэлэкIэ-кIыгъэр, ахэр къэугупшысы-гъэхэу щымытхэу, зылулэрэ цыфхэм, зыдэщылэгъэ IэкIыб къэралхэу тилэпкъэгъухэр зэ-рысхэм ядунэегурылуагъэ, яцы-фыгъэ хабзэ, абзэ, ягумэкIхэм афэгъэхьыгъэхэу, психологизмэ-гъэ инрэ тарихъ шыпкыагъэрэ ахэлъэу зэрэщытхэр Ма-мый Русльан кIигъэтхыгъ. Мы уахътэм Абу публицистикэр

зэригъэфедагъэр, очерк зэ-фэшъафхэу «Лыхъужъ» — якъоджэгъоу Кушъу Ибрахи-мэ фэгъэхьыгъэр, «ЛэжъэкIо мыпшыжъ», «ЛэжъакIу» зы-филохэрэмкIэ IэкIэлъ хъугъэ Iэлэлэсагъэр кыуышыхьатыгъэу ылытагъ.

Шхьэлэхьо Абу иакъыл зы-уцугъэм кыщегъэжъагъэу не-пэ кынынэсыжъэу, Иофышхоу ылэжыгъэм, ылэжырым гъуни нэзи зэрымилэр, а зэкIэ зы-сыхьаткIэ е тIу-щыкIэ къэпIо-тэнэу зэрэщымытыр кыдгурэлэу. Ау хэти зэлашIэрэ цыф еджэ-гъэ-гъэсэгъэхьоу Абу итвор-чествэ нэшэнэ дэгъоу хилъа-гъорэмэ ыналэ атетэу къэгъу-щылэмэ шIоигъуагъ. ЩэшIэ Шам-сэт кызырелиуагъэу, Абу зынэ-мысыгъэ лъэныкыо гори адыгэ тарихым, фольклорым, лите-ратурэм ахэтэп. КIэлэ тхэкIо ныбжыкIэхэу заом кIохы къэ-зымыгъэзэжыгъэхэу Уджыхъу Хьалидэ, Тыгъужъ ДышъэкI, Меркицкэ Рэщыдэ ятворчествэ кырилотыкIэу зерафэтхэгъэм изакъоми, лажыи хьакыи ямылэу агъэлпынагъэхэу Цэй Ибра-хымэ, Кобл Билъэустэн, по-литик иныгъэу Къалмыкь Юрэ афэгъэхьыгъэу ытхыгъэхэм, Абу лъэпкъым игумэкI зэхышIэу, дищылэу, Iэпылэгъу хэти фэхъу-ным фэхъазырэу Иоф сыдигъуи зеришIэрэр кызырэхэщырэр кылуагъ. Ащ фэдэ еклопIэкIэ-шыкIэхэр нэмыкI шэныгъэ-лэжъэхэмкIэ щысэ хъухэу ылы-тагъ.

Иэнэ хъураем кыщыгушы-лагъ филологие шэныгъэхэмкIэ докторэу, академикэу, бзэшIэ-ныгъэмкIэ отделым ипашэу **Гышх Нухъэ**. Лъытэныгъэ-шъхьэкIафэр зэфэдэкIэ кы-хэщэу Нухъэ ипсалъэ гъэпсы-гъагъэ. Лъэпкъыр инэплэгъу ренэу итэу, ар гъу пстэумкIи къэзгъэлэгъон куоу зыфэлъэ-кIырэ тхакIоу, гупшысакIоу, шэ-ныгъэлэжъэу Абу зэрэщытыр кIигъэтхыгъ. Сьд фэдэ те-мэ ыштагъэми, «Мамлюкхэр», «Къагъэзэжыгъ», адыгэ тхэ-кIуабэмэ афитхыгъэхэр, джы тхэным зыкышIэузыгъэу Къатым фэдэхэр кызыригъэ-гъунэхэрэр, уеджэнджэшынуу щымытэу, Абу ышIэрэр, ытхы-рэр гъунэм зэрэнигъэсырэр, зэригъэцэкIапэрэр кыхыгъэ-щыгъ. ИшIошI-епллыкIэ уигъэ-штэныр Абу фызэшIокIэу Гы-щым ылытагъ. Апэу хэкум къэкIорэ хьакIэхэм зыцIэ кы-ралохэрэм Абу, Хьэдэгъалэр сыдигъуи зэрэщытхэр, ахэм дахэу зэрэпэгъокIыхэрэм уасэ зэригъэр кылуагъ. Къурланым, Библием зэрарытмкIэ, щэлэфэ

лъэпкъым зафэу Иофышхо фэ-зылэжыгъэм ыпсэ лъагъэу Iэ-тыгъэщт, арышъ, ащкIэ укыи-кIымэ, Абу псаумэ анахь псаоу ыцIэ къэнэщт. Нухъэ ыгу кыи-кIэу гуцылэ фабэхэр ыкIи «тхьауегъэпсэу» Абу рилуагъ.

Зэхыхэм гуцылэ игъэкIоты-гъэ дэгъухэр кыщашыгъэх ин-ститутым илофышIэхэу, фило-логие шэныгъэхэмкIэ кандидат-хэу Шхьэлэхьо Дарико, Агыр-джанэкъо Симхьан, Шхьапплъэ-къо Гъучыпсэ, педагогикэ шэ-ныгъэхэмкIэ кандидатэу Цуе-къо Алай, филологие шэныгъэ-хэмкIэ кандидатхэу ШэкIо Ми-рэ, Шэуджэн Тэмарэ, ЖакIэмы-къо Заримэ. Шхьэлэхьо Абу ицыфышIугъэ щысэхэмкIэ кы-ралотыкIыгъ, адыгэ шэныгъэр — еджэн-гъэсэныгъэр, лите-ратурэ, фольклоры, тарихьыр, лъэпкъ культурэр мафэ къэс илофшIэнкIэ, ышIэрэм идэгъу-гъэ лъэшыгъэрэкIэ зэригъэба-игъэхэр кылуагъ. Абу итхыгъэ угъоигъэхэм ахэбзын ахэмы-тэу, хэшыпыкIыгъэхэу, Iахьыл-ныгъэри, лыгъэри, гукIэгъури, лыузри, кынри, тхьагъори ащы-зэхапшIэу, шIум уфашэу, дэха-гъэм укыфагъэуцэу кытыт-гъэхэу алытагъ. Анахъу, кын бэкIае дилъэгъугъэм, тхакIоу Цэй Ибрахымэ шIоу ылэжыгъэр хымыгъэкIуадэу кызырэлэты-жыгъэр, тхыль кызырэфиди-гъэкIыгъэр, Адыгэ лъэпкъ драм-театрэм Цэйим ыцIэ зэрэфа-усыгъэр Абу ишIушIэгъэ инэу фалъэгъугъ. АкъылышIом итхы-лыщымэ къадэхьэгъэ тхыгъа-бэр узгъэбайхэу, лъэпкъ щылэ-кIэ-псэукIэмкIэ узыгъэгъуазэу зэрэщытхэр кIагъэтхыгъ.

Иэнэ хъураем кыщыгушылагъ Адыгэ къэралыгъо университе-тым адыгэ филологиемкIэ ика-федрэ идэцентэу, шэныгъэ-лэжъэу **Хъуажъ Нурет**. Илъэс 60-м ехъугъэу адыгэ литерату-рэм, адыгэ культурэм хьалэ-лэу Иофышхо щызылэжыгъэ кIэлэегъэджэ-шэныгъэлэжъы-шхоу Шхьэлэхьо Абу иста-тыхэр, иочеркхэр, итхыгъэ ре-цензиэхэр, итхылхэр, ихудоже-ственнэ произведение пчъа-гъэхэр зэрэтын инхэр кылуагъ. АхэмкIэ ныбжыкIэхэр зэре-джэхэрэр, цыфыгъэм ахэр зэ-рэфагъасэхэрэр, Абу игупшысэ лэжыгъэ лъэпкъымкIэ гъомылэ IэшIоу зэрэщытыр Нурет игу-щылэ щыкIигъэтхыгъ. Тхылы-щым язэхэтыкIэ-гъэпсыкIэ, Иоф-шIэгъи 170-у ахэм къадэхъа-гъэр, илъэсэу зитхыгъэхэмкIэ кыкIысэ Абу кызырелыгъэ-хэм, адыгэ псалъэм иамал кIуа-чIэ зынэсырэр икыоу къащигъэ-лэгъоныр, къащырилотыкIыныр зэрэфызэшIокIыгъэр кылуагъ. «Зэхэугъоегъэ тхыгъэхэр» зы-филорэ тхылыщыр Iанэтемыхэу хэткIи хъунхэм зэрэклэхъопсы-рэр Хъуажъ Нурет кылуагъ, ыкIи Шхьэлэхьо Абу ишIу зэ-рэфэбэгъуагъэмкIэ, ыкIи ащ зэ-рэлукIэжыгъэмкIэ фэгъушIуагъ, фэхъохъугъ.

УишIу къэтIэмыныр, шхьэ-лъэныр, ащ улукIэжыныр насыпныгъэба?

Абу и «Зэхэугъоегъэ тхыгъэ-хэр» АР-м литературэмкIэ икъэралыгъо шIухьафтын зы-тефэу алытагъ. Псауныгъэ пытэ илэнэ у тыфэлъало, имурад ехы-жъагъэхэр псынIкIэу лъыкIуа-тэхэу, кыдэхъухэу, гъэшIэ гуп-сэф илэнэу фэтэлэ.

МАМАРЫКЪО Нурет.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан мэфэкIым кыщытырихыгъэх.

АДЫГЭКЪАЛЭ ИЦЫФ ПЭРЫТХЭР

Зищытхъу аlorэ очыл

Адыгэкъалэрэ Теуцожь районымрэ яочыл-хэм ащытхъу ХьэкIэко Сулиет ищытхъу зэхэтхъу хъугъэ. Ау тинIуасэу, тыдэгущы-лагъэу шытыгъэп. КъызэрэтшIошIы-щтыгъэр ащ фэдизу зигугъу ашIырэр бзыльфыгъэ бэлахъу, лIыхъужьныгъэ-пхъэшагъэ зыхэлъу, лъэшэу гуцылэу, удэгущыIэнкIэ хыльзэу ары.

джэх, Татьяна Федянина Краснодар и Прикубанскэ хыкум икыулыкъушI.

Ежъ Сулиет университетыр къызеу-хым ТэхьутэмькIэе сэнэшI заводым исэнэхъаткIэ

лофшIэныр щыригъэжъагъ. Теуцожь РАЙПО-ми loф щылагъ. 1994-рә ильәсым очылхэм ялофшIаплэ Адыгэкъалэ зыщы-зэхашагъэм къышыублагъэу мыщ щэлажъэ. Апэ нэбгырищ хъуштыгъэх Ситкин Хьасанэ япашэу, ащ игъусагъэх Ахыджэго Светланэрэ (непэ ар Теуцожь районым ихыкум илофышI) ежъ Сулиетрэ. Джи непэ яочыл куп зэрэхъурэр нэбгырий.

— Сулиет, сыда юрист сэнэхъатыр къыххэпхы-нэу къызхэкIыгъэр? Ар етIани очылэу loф пшIэнэу ебгъэжъагъ нахъ нахыбэр зыфэе хыкумыпшIхэм уахъ-хъагъэп, — сеунчIы си-гушылэгъу.

— СиныбжыкIэгъум къы-щегъэжъагъэу сыфэягъ хэбзэ гъэнэфагъэу (законэу) щылэхэр зэзгъэшIэнхэу, цыфхэу чыплэ кIын ифагъэхэр къэсыухъумэн-хэу, Iэпылэгъу сафэхъунэу. Къыххэсэгъэщы, къэсыухъумэн-хэу ары нахъ згъэпщынэнхэу арэп. Сэ шынахыкIэ хьап-сым сфычIэгъэтIысхъаштэп. Ар зысIокIэ, къыздеджагъэхэм ало: «Тэ тачыплэ уиты зыхукIэ, ари чIэбгъэтIысхъашт». Ари тэрэз, ау нахъ макIэ теслхъашт.

— БэджэшIагъэхэр зэ-фэшъхъафых — хъукъуа-гъэмрэ бэджэшIэгъэ

хыльзэу — цыф зыукIыгъэмрэ зэфэдэп. Адэ къэуухъумэныр те-мыфэу цыф зыукIы-гъэм очылэу уфагъэ-кIуагъ. Сыд пшIэшт? Прокурорым укы-гоуцонышъ уочыл пэтзэ бэджэшIэр бгъэмысэ-щта? Тауштэу упсэ-ущта?

— Сыгу къэбгъэкIыжыгъ ПэнэжыкIуае щышэу зянэ зыукIыжыгъагъэр. Ащ фэдэр къэуухъумэнэу уфаеп. Ау зэхэфынхэр мэзищрэ макIо, хыкумышIхэми алыгы. Ащ фэдизым бэджэшIагъэр зезы-хъагъэм дэжъ окIо, удэгущылэ, тэкIу-тэкIузэ ар нахъ къып-пэблагъэ мэхъу. ЯтIонэрэмкIэ, хэтрэ цыфи зыкыуухъумэжы-нэу фитыныгъэ иI. Ащ фэгъэ-загъэр очылыр ары. Прокуро-рыр гъэмысакIо. Хэмьукъорэ щылэп. Цыфым бэджэшIагъэр апэрэу зэрихъагъэмэ, мыхы-лэ дэдэмэ, ихэукъоныгъэ ыгъэ-тэрэзыжыным фэшI умыгъэ-тIысэу, амал ептын фаеу сэ-лпытэ. УкIыгъэ loфыр шъхъа-фы.

— Адэ хыкумым loфыр еlo. О бэджа-шIэм хьапс теплъхъанэу имыщыкIагъэу къэlo. Къыбдэхъурэп. Къып-щыгугъыштыгъэм хьапс тыралъхъашъ къыпфы-зэплъэкIыжыгъэ залым чIащы. Мы лъэхъаным сыдэу угу хъура?

— Мэбэгы. Сыгъэуи къыхэ-кIы. Сыда plомэ тыгъогъэ loф ар зыфагъэтIысыгъэр. ЕтIани зыфалагъэм фэдиз а kIалэм

унэм къырихыгъагъэп. Ежъ бы-сымгуашэм нахъ лъаплэмэ ацIэ къыриломэ къыратыжыщтэу шлошI аригъэтхыгъагъэх. loф сэшIэфэ ащ фэдэ зэ-tlo гор къызэрэхэкIыгъэр.

Хыкумым бэджэшIэм хьапс тырильхъан зыхукIэ тэри къэ-тэшIэ. Ащ зилоф алоштыри фэ-тэгъэхъазыры. Ежъ бэджэшIэ-хэми ар къагурэlo. Ау мы лъэ-хъаным тызыпылыр, зилоф аlorэри очылхэм къызэраш-гугъырэр бэджэшIагъэу зери-хъагъэм пае ильэситфым щегъэжъагъэу 10-м нэсэу теплъ-хъан плъэкIыштымэ, нахъ ма-кIэр къызэредгъэхъыщтыр ары.

— Сыд фэдиз loф о зэ-хэпфынэу, къэуухъумэ-нэу узыфагъазэрэр ма-зэм, кварталым е ильэ-сым? Къина, псынкIа уилоф?

— Тызхэт ильэсым имэзи-щэу пыкIыгъэм уголовнэ loфи-блымэ язэхэфын сапылыгъ. Ахъщэ зилэхэм зыфэе очылыр аубыты. Тэ тызфагъазэхэрэр бэджэшIагъэ зезыхъагъэхэу мылкъу зымылэхэр ары. Ахэр къызаубытыхэкIэ, типашэ къы-фитеохэшъ зичэзыу къэсыгъэ очылыр афегъакIо.

Ильэс 25-рә хъугъэ сисэ-нэхъат сыгу рихъэу сызыры-лажъэрэр, къызэрэхэсхыгъэмкIи сыкIэгъожьырэп. Ау псынклэп. Тхъаумафи шэмбэти тилэп. Къызытщыфаехэм тыхъазыр. Зы чэщ сыхъатыр 12-м укIыгъэ loф горэм фэшI купышхо ты-хъоу ПэнэжыкIэе мэзым ты-хэтыгъ. Къытфаклохэрэр, къытэ-уаплэхэрэр зэфэшъхъафых. Бэ-мышIэу лIыжыр гъызэ къычIэ-хъагъ, нэужым бзыльфыгъэу къэкIуагъэр лъэгонджэмышъ-хэкIэ сапашъхъэ къытIысхъагъ. ЗыгъэумэкIыхэрэр афэгъэгъэ-кIагъ.

ХьэкIэко Сулиет ишъхъэгъу-сэу ХьэкIэко Заурбэч пэса-щэу идунай ыхъожыгъ. А лъэ-хъаным ялфыгыштымэ анахы-жыр я 2-рә классым ихъэгъагъ нылэп. Адрэхэр нахъ цыкIугъэх. Ахэр зэкIэ зэрифэшъуашэм фэдэу ным ыплугъэх, ригъэджа-гъэх.

Япшъашъэу Саидэ янэ ильа-гъо рыкIуагъ. Университетыр диплом плъыжыкIэ къыуухыгъэу очылэу янэ дэлажъэ. Ар уна-гъо ихъагъ, пшъэшъитIу еплу. Хьисэ Краснодар щэлажъэ, Адамэ ТэхьутэмькIэе РОВД-м илофышI.

— СилофшIэгъухэр цыф дэгъу дэдэх. ЯлофшIэн агурэ апсэрэ етыгъэу рэлажъэх, — еlo Сулиет. — Ахэр очылхэу Натхэо Аскэр, Жэнэ Алай, Лъэцэр Руслъан, Iэшъынэ Юр, сипшъашъэу ХьэкIэко Саид. Анахъ хэушъхъафыкIыгъэу зыцIэ къесlo сшIоигъор тиочыл куп ипашэу Ситкин Хьасан ары, — ипсалъэ къыхегъахъо Сулиет. — Арырэ сэрырэ мыщ тыкы-зэдылухъагъ. Сшынахыжыым фэсэгъадэ. Сишъхъэгъусэ иду-най ыхъожы, сыбзыльфыгъэ Iэшъхъэзакъоу, сыгуи kлодыгъэу, сильфыгышI цыкIоу, Iэпылэгъу къысфэхъун симылэу сыкы-зэнэм ащ къысфиллагъэр сщы-гупшэщтэп. ИлофшIаkIэки, игу-кIэгъуныгъэки адыгэгъэ-цыфы-ныгъэшхо хэлъ.

ХьэкIэко Сулиет илофшIагъэ-хэм ифэшъошэ уасэхэр Феде-ральнэ гупчэми Адыгэ Респу-бликэм ипашэхэми къыфашы-гъэх. Ащ фэшыхъат УФ-мрэ АР-мрэ яочыл Палатэхэм я Президентхэу Е. Семеновым-рэ А. Мамыимрэ зыкIэгъажы-гъэхэ щытхъу тхыльхэр къы-зэрэфагъэшъошагъэхэр.

ИкIэухым Адыгэкъалэрэ Те-уцожь районымрэ ащылэжъэ-рэ очыл купым япашэу Сит-кин Хьасанэ гушылэр фэдгъэ-шъошагъ: «ХьэкIэко Сулиетрэ сэрырэ мыщ loфшIэныр 1994-рә ильэсым щызэдедгъэжъагъ. Цыфыгъэшхо хэлъ, шыпкыагъэ иI, ипшъэрылхэр зэрифэшъуа-шэм фэдэу егъэцакIэх. Цыф шэбэ loш, къыфаклохэрэм да-хэу апэгъокIы, Iэпылэгъу афэ-хъу. Сигуапэу коллективым ыцIэкIэ Сулиет къызщыхъугъэ мафэу гъэтхәпэм и 28-м хи-гъэунафыкIыштымкIэ сыфэгъушlo. Псауныгъэ пытэ илэнэу, бэгъашIэ хъунэу, илфыгъэхэм, къакIэхъухъажыгъэхэм ятхъа-гъо ехъу ымылэгъунэу, шлоу, дэгъоу щылэр къыдэхъунэу сыфэлъало».

НЭХЭЕ Рэмзан.

Тхъамафэм ихъугъэ-шIагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгу kлоцI loфхэмкIэ и Министерствэ къызэритырэмкIэ, гъэтхәпэм и 16-м къыщегъэжъагъэу и 22-м нэс республикэм бэджэшIэгъи 100 щызэрахъагъ. Ахэр: цыфым ыпкыны-лынэ шъобж хыльэхэр тырацагъэхэу 1, хъункIэн бэджэшIагъэу 1, тыгъуагъэхэу 46-рә, гъэпцIагъэ зыхэлъ бэджэшIэгъэ 14, нэмыкIхэри. Экономикэм ыльэныкIокIэ хэбзэгъэуцугъэр гъогогъу 30-рә аукъуагъ. БэджэшIагъэ зезыхъэгъэ нэбгырэ 96-рә агъэунафыгъ, зэхафын альэкIыгъэр процент 83-м ехъу.

БлэкIыгъэ тхъамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 8 къатехъ-хъагъ. Ахэм зы нэбгырэ ахэкIодагъ, нэбгыри 9-мэ шъобжхэр атешагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым kIэрысхэу водитель 59-рә къаубытыгъ. Гъогуры-кIоным ишапхъэхэр гъогогъу 3189-рә аукъуагъэу агъэунафыгъ.

Адыгеим иполицейскэхэр зылыхъу-штыгъэхэ нэбгырэ заулэ мы мафэ-хэм къаубытыгъэх. ХэбзэухъумэкIо къулыкъухэм Джэджэ районым опе-

ративнэ-пэшIорыгъэш loфтхъабзэхэр щырагъэкIокIызэ, мазэ хъугъэу зыз-гъэбылыштыгъэ kIэлэкIэу станицэу Келермесскэм щыпсэурэр къаубытыгъ. Сабый плупкIэр зэримытырэм къыкIэ-лыкIоу ащ ыльэныкIокIэ loф къызэ-луахыгъагъ.

Тикъэлэ шъхъалэ щыпсэурэ ильэс 51-рә зыныбж хульфыгъэу бэшIагъэу зылыхъуштыгъэхэр Мыекъуапэ иуго-ловнэ розыск иоперативникхэм къа-убытыгъ. Мыщи исабий фэклон фэе

kIэлэплупкIэр зэримытырэм къыхэкIыкIэ 2005-рә ильэсым имылылфэгъу къы-щегъэжъагъэу федеральнэ розыскым щылагъ.

Тикъэлэ шъхъалэ щыпсэурэ хульфы-гъэу ильэс 47-рә зыныбжыым ыльэ-ныкIокIэ УФ-м хэгъэгу kлоцI loфхэмкIэ и Министерствэ иотделэу Мыекъуа-пэ щылэм иследственнэ подразделе-ние уголовнэ loф къызэлуихыгъ. ГъэпцIагъэ зыхэлъ бэджэшIагъэ зэ-рихъагъэу ащ егуцафэх.

2014-рә ильэсым мэкъуогъум Мые-къуапэ щыпсэурэ ильэс 36-рә зыныбж хульфыгъэм полицием икъэлэ отде-л идежурнэ часть зыкыфигъэзагъ. Има-шинэу «Рено Логан» зыфилорэр гъэпцIа-гъэкIэ шлуатыгъугъэу хэбзэухъумаkлохэм къафилотагъ. Полицейскэхэм зэхашэгъэ оперативнэ ыкIи хэушъхъафыкIыгъэ loфтхъабзэхэм къызэрагъэлъэгъуагъэм-кIэ, мы хъугъэ-шIагъэр къэхъуным ыпэ-

kIэ хульфыгъэм иавтомобиль бэ-джэндэу зэритырэм, нэужым фаем ар ыщэфыжыын амал зэрилэщтым фэ-гъэхыгъэ къэбар Интернетым къыри-гъэхъагъ. ЫпшъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ бэджэшIэм ар шлогъэшIэгъон хъугъэ ыкIи автомобиль зыем зылуигъэкIагъ. Мы мэфэ дэдэм бгъуитIум зэзэгъы-ныгъэ зэдашыгъ.

Бэджэндым тэфэрэ ахъщэр охъ-тэ заулэрэ автомобилым ибысым къылэкIэхъагъ, ау тIэкIу зытешIэм ар зэпыугъ. Полицейскэхэм зэрагъэ-унафыгъэмкIэ, бэджэшIэм автотран-спортыр къызэкIыгъэкIожыын гухэлъ илагъэп. Ар хэгъэки, нахъ осэ макIэ зилэ нэмыкI машинэмкIэ арихъожынынэу хульфыгъэ горэм езэгъыгъ. Ащ пыл тхъапэхэр зэрэлэкIэмылхэм бэджа-шIэр къыгъэуцугъэп, ахэр тIэкIу зыте-шIэкIэ Iэкигъэхъажынынхэу машинэр зыем гуригъэлуагъ. БэджэшIэм авто-транспортитIури ышагъ, къакIэкIыгъэ ахъщэр ежъ зэрэфаеу ыгъэфедэгъ. Следствием loфыр зэхефы.

СЭКЪАТНЫГЪЭ ЗИГЪЭМРЭ ЕГЪЭДЖЭНЫМРЭ

Клэлэджаклохэр зы чыплэ щыугъоигъэхэу классым члэххэп. Яунэхэм арысхэу Стлашъу Зуриет адэгущыиэ зыхуклэ телефоныр, компьютерыр, Интернетыр егъэфедэх. Нэбгырэ пэпчъ хэушъхьафыкыгъэу лф дешлэ. Егъэджен сыхьатхэр кызыфигъэфедэхэзэ, класс зэфэшъхьафхэм арысхэр зэлуе-гъаклэх, нэлуасэ зэфешых. Сэкъатныгъэ зилэ пшъэшъжыи-ем е клалэм гу фабклэ упгъоклыныр, охътэ гушлуагъоу ептырэм ыгу кьегъэлэтыныр клэлэегъаджэм ипшъэрылхэу Зуриет елыитэ.

Уизакъоп,
тыкыбгот

Илъэс къэс «О уизакъоп» зыфилорэ лфхъабзэу плуныгъэм фэгъэхьыгъэр республикэ гимназием щэкло. Ащ фэдэ зэхыхэу тызхэлэжыагъэр гугъэу-зэу, гүлэтыплэу тлытагъэ. Сэкъатныгъэ зилэ клэлэеджаклохэр курэжыиэхэм арысхэу классым ипчъэу кылуащэгъэх. Ежыерэу клон зылъэкыхэрэр ахэтых, ау лэпылэгъу зэрящы-клагъэр шлэхэу къэошлэ. Нэ-фынэр дэу зылъэгъурэ шъэ-ожыер клэрэклэу фэпагъэ. Нэ-гъунджэм ишлуагъэклэ зыдэ-клоштыр кьегъоты, клэлэегъаджэм дэгущыиэнэу еклуалэ.

Кыныр адэплэты пшлоигъоу уаушъыныр кыпфегъэклурэп. Физкультурэмрэ спортымрэ шлуагъэу кыафыхыштым З. Стлашъур кытегушчыиэ, щылыныгъэм кыыхыхыгъэ хуыгъэ-шлагъэхэр кыафелуатэ. Спортсмен цлэрылохэм шъобж атэщэгъэ зыхуклэ пкыузуу ялэр зэрагъэхужыерэм изакъоп клэлэегъаджэм ыналэ зытыридзэрэр. Клэлэеджаклохэм икын дэплэтыным фэшл нэплэгъу фаби, гушчыиэ дахи ищыклагъэх. Шоигъор кыионим клэлэеджаклохэр теуклытыхэу, кыныр дэплэты-

Гуклэгъоу кыпхаджэрэм
кьегъэзэжыи

Гуклэгъу зыхэлъ цыфыр гъатхэм ижъ ор кьабзэ фэбгъаджэу, улуклэ пшлоигъоу бэрэ кыыхэклы. Адыгэ Республикэм игимназиет адыгабзэмклэ ыкли литературэмклэ клэлэегъаджэу Стлашъу Зуриет сэкъатныгъэ зилэхэр регъаджэх. Бэрэ псэм ригъэпшэныр ащ шэнышлу фэхуыгъ.

щытхужыу арэп кыидгъэклэрэр, ишлэныгъэ уасэ фишлы-жыинымклэ гупшысэн ылъэклы-нэу чыплэ итэгъуоу.

Хэдыкыныхэм, лэпэщысэхэм клэлэеджаклохэр ялпыизэ, сэкъатныгъэ зилэхэм ялофшлагъэ ынэгъу кыкыгъэуоу. Нэм икыоу ымылэгъу зыхуклэ гуклэ зэрэп-лэщтым клэлэегъаджэр кыте-гушчыиэ. Кыным «ылъэхъэгъэ» клэлэцыклум илахылхэр, иныб-джэгъухэр кызырэготхэр зыди-шлэжыиэ псэу зыхуклэ, клэлэ-егъаджэ нахыбэрэ упчлэ-жыгъу ышлышт, цыхъэ фишлышт.

рэ пэпчъ лф зыдишлэжыи-нымклэ клэлэегъаджэр зэкклэми зэралпылхэрэр ары. Барые Айтэч, Шъхьэлэхъо Аскэр, нэмыклэ еджаклохэм Интернетыр дэгъоу агъэфедэ, ушэтынхэр лэшлэхэу атых.

Щылыныгъэм халъагъорэр, зэхыхэрэр ащымыгъупшэжыи-ным фэшл ягукъэкыжъ зэра-гъэптырэм клэлэегъаджэр лэп-лэ. Агу амыгъэклодэу щы-лэныгъэм зыкышагъотынымклэ акыыл зыхэлъ гупшысаклэм клэлэеджаклохэр фэгъэсэгъэнхэ фаеу З. Стлашъум елыитэ.

Зэхэпхъа-
гъэхэм
ягупшысаклэ

Ублэплэ классхэм кыащыублагъэу я 9-рэ классым нэс арысхэр З. Стлашъум регъаджэх. Ижырэ адыгэ музыкалнэ лэмэ-псымэхэм плуныгъэ мэхъанэу ялэм фэгъэхьыгъэ зэлуклэ-гъухэр гум икыжыи-хэрэп. Искусствэхэмклэ Адыгэ республикэ клэлэцыкы еджаплэу Лэ-цэрыкыо Кимэ ыцлэклэ щытым фольклорымклэ икыутамэ ипащэу, Кыблэ шъолырым щызэлъашлэрэ Гуклэ Замудин кыиолтэрэ кьэ-бархэр клэлэ-

еджакломэ алъэлэсых. Сэкъатныгъэ зилэ клэлэ-цыклумэ ащышхэр шы-клэпщынэм пыцагъэ ху-гъэх, орэд кыало, Уры-сыем изэнэкъокъухэм щытхуцлэхэр кыащыда-хы. Республикэм и Лэпкы музей клэлэ-еджаклохэм кышъалэгъу-гъэр ащыгъупшэрэп.

Адыгэхэр, урысхэр зы классым щызэдеджэх. Зэхэпхъагъэхэу яшлэ-ныгъэ зэрэхагъахорэм кыыхэдгъэщырэр нэбгы-

Зы сыхьатыр
маклэ

Тхымафэм кыкылоцл адыгаб-зэмклэ зы сыхьат еджэгъу ялэрэр. Клэлэегъаджэм имызакъоу, еджаклохэри ащ ыгъэразэхэрэп, ашломаклэ зы сыхьатыр. Егъэджен программэр арэуштыгъэ гъэпсыгъэш, амалэу щылэм елытыгъэу лф пшлэн фаеу З. Стлашъум елыитэ. Хэкыплэшлу кыгыотынымклэ Адыгэ Респуб-ликэм игимназиет идиректорэу Кыкыл Нурыет, завучэу Роман Чумаковыр, клэлэегъаджэхэр лэпылэгъу кыфэхуы.

Илъэси 2 хуыгъэу сэкъатныгъэ зилэ клэлэцыкылухэр Зуриет регъаджэх. Опыту илэ

хуыгъэр маклэп. Тхылыр шлэ-ныгъэм илункыибзэу тэ кьэ-тэломи, гу кьабзэр зэкклэми апшъэ Зуриет егъэуоу.

— Сэкъатныгъэ зилэ сабы-им ыгу ихыкылырэр сыдэуштыгъэ зэбгъэшлэн плэкышты, — кьелуатэ Стлашъу Зуриет. — Гу-щылэклэ кыиулон ымылэкылырэр нэплэгъум кьегъэуыты пшло-игъу. Сыгу афэгъу. Зыр ыла-кыо зэрэтеуцорэм егъэгушло, ятлонэрэм курэжыиэм зыкы-

рилэтыкыныр кьэхылылэкылы. Гъэрет зэрагъэготынымклэ щылыныгъэм халъагъорэмрэ тэ кыафэтуатэрэмрэ зэтэгъапшэх. Гуклэгъу зыхэлъ гупшысэм тыккыеклужыи...

Республикэ гимназиетм иди-ректорэу Кыкыл Нурыетрэ проф-комым итхыаматэу Емтыль Юсыфрэ зэралпытэрэмклэ, гу-клэгъум фэгъэхьыгъэ зэлуклэхэр плуныгъэм тамэ фэхуы.

Орэдым лъагъу
зэлэты

«Музыкэм ихыгъэхуыныхэр» зыфилорэ зэлуклэгъоу гимна-зиетм щыкылагъэр джэгуклэ шапхъэхэм нахъ апэлбэгъагъ. Пшысэм фэбгъэдэрэ хуыгъэ-шлагъэм сыда клэлэцыкылу зыфигъэсэщтыр? Адыгэ пшы-сэхэм тхэкло цлэрылоу А. Горь-кэм къарилоллэгъагъэр мыщ кыыхыхэтэгъэщы. Шлур ем текло. Гуклэгъу зыхэлъ цыфыр цыхъэшлэгъу, ныбджэгъу пшы-ныр нахышлу.

Джэгуклэу «Музыкэм ихыгъэ-хуыныхэр» клэлэцыкылухэр му-зыкэм фэгъэсэгъэнхэм, зы купым зэдыхэтынхэм афэгъэ-хыгъ. Гимназиетм музыкэмклэ иклэлэегъаджэу Наталья Кий-ко зэгъэпшэнхэр ышыхэзэ, клэлэеджаклохэм упчлэхэр къа-ритыгъэх. Джэуапыр кыагъо-ты ашлоигъоу сэкъатныгъэ зи-лэхэр гуклэ «зэралпыхъотыгъэ-хэр» зылъэгъуыгъэхэм агъэшлэ-гуагъэр бэ.

...Хым тет кыухэр кыны-гъохэм ахэфагъ, цыфхэм лэпылэгъу ящыклагъ. Ащ фэдэ уахътэм узэрэеклошты шыклэм клэлэеджаклохэр егупшысэн-хэмклэ егъэджен сыхьатэу ялагъэм акыыл хахыгъ.

Адыгеим икомпозиторхэу Тхыабысым Умарэ, Натхъо Джанхъот, Сэмэгъу Гошнагъо, Андзэрэкыо Чеслав, нэмыкыхэм

ятворчествэ ехыплэгъэ кьэ-бархэр Наталья Кийко клэлэ-еджакломэ кыафелуатэ. Сэкъатныгъэ зилэхэм язэхышылкы зыра-гъэушомбгъунымклэ ежыхэми гуклэгъу кызыхагъафэ, зыр зым делэжыиныр яшэнышлоу алытэ.

Республикэ гимназиетм иклэ-лэцыкылухэр зыхэт ансамблэм адыгэ кыашъохэр сэкъатныгъэ зилэхэм кыафигъэлэгъуагъэх. Гуклэ Замудин япащэу шы-клэпшынаохэм лэпкы орэдэ-шъохэр агъэжыиныгъэх. Ве-роника Тогобецкаяр изакъоу кьэшъуагъ. Зэхыхэр зезыща-гъэр Дэрбэ Луиз.

Литературэм и Илъэс Уры-сыем зэрэщыклорэм епыхыгъу егъэдженыр нахъ гъэшлэгъонэу зэхэжыинымклэ Адыгеим итха-клохэм алуагъэклэщтыр. Клэлэ-цыкылу журналэу «Жыогъобы-ным», гъэзэтэу «Адыгэ макъэм» яджэхэрэр нахыбэ зэрэхушты-хэм Стлашъу Зуриет ицыхъэ-тель. Адыгабзэр зэрагъашлэзэ, щылыныгъэм еджакломэ зыфа-гъэхъазыры. Сэнэхъат кыха-хынэу, лфшлэн агъотынэу фаех. Обществэм зэрищыклагъэхэр, цыф лыеу зэрэщымытхэр клэ-лэегъаджэмэ яшлуагъэклэ ашлэ.

ЕМТЫЛЬ Нурбий.

ным клэхъопсэу уахътэ кыыхэ-кылы.

— Гум илыр нэгумклэ кьэ-шлэгъуай, — зэдэгущыиэгъур лъегъэкылатэ Стлашъу Зуриет. — Етлани лффыр кьэзыгъэхы-лырэр клэлэеджаклохэр упашъ-хэ зэрэщымысыр, компюте-рымклэ зэрэплэгъурэр ары. Тызытегушчыиэрэм елытыгъэу нэрылэгъу лэпылэгъухэр тэгъ-эфедэх. Къэгъэлэгъонхэр зы-зэхатщэхэклэ клэлэеджакломэ ашыгъэ сурэтхэр кыатэхыылэх. «Мыр сэрэи зилофшлагъэр», — клэлэеджаклом кызылоклэ кыиз-

ДЗЮДО

УшәтыпӀәу яӀәщтыр макӀәп

Урысыем испорт обществәу «Динамо» дзюдомкӀә изәнәкьокьу Волгоград шыкӀуагъ. Хәгъэгү зоошхом пыйхәр шыззахакьутәхи, ТекӀоныгъәр кьызышчыдахыгъәр ильәс 70-рә зәрәхьурәм зәлүкӀәгъухәр фәгъэхьыгъагъәх. Адыгэ Республикәм дзюдомкӀә ихәшыпыкӀыгъә командә итренер шъхьаӀәу, Адыгеим изаслуженнә тренерәу Бастә Сәлымә зәнәкьокьур зәрәкӀуагъәм, ягъухәлхәм кьатегушыӀәнәу тельәлүгъ.

— Хәгъэгүм ишӀольырхәм якомандәхәр зәнәкьокьугъәх, ащ дакӀоу, шъхьәзәкьә зәлүкӀәгъухәм тибәнакӀохәр ахәләжьагъәх, — кьәлуатә Бастә Сәлымә. — Урысые Федерацием ишӀольырхәр купитшәу гошчыгагъәх.

— Адыгеим илӀыкӀохәр зәрәбәнагъәхәм, гъәхьагъәу ашӀыгъәм шъуигъәгушӀуагъә?

— ШӀольырхәм якомандә 36-рә зыхәт купым Адыгеим испортсменхәм яцәнәрә чӀыпӀәр кьышчыдахыгъ. Килограмм 60-м нәс кьәзышчәчӀрәмә Мерәм Андзаур янәкьокьуй, ятӀонәрә чӀыпӀәр кьышчыгъ. Ар кӀәух дәеп.

— Волгоград шызӀүкӀәгъә спортсменхәу хагъәунәфыкӀырә чӀыпӀәхәр зыфагъәшъошагъәхәм фәгъәкӀотәнхәр афашӀышгә?

— Апәрә чӀыпӀишӀыр кьыдәзыхыгъәхәр Урысыем икӀәух зәнәкьокьоу Красноярскә йоныгъо мазәм шызәхәшчӀым хәләжьәшчӀых. АдыгеимкӀә ащ фәдә фи-

тыныгъә зилә хьугъәр Мерәм Андзаур ары, БеджәлдӀы Вячеславрә Акъуш Мыхьамодәрә бәнәкӀо ныбжыкӀәр агъасә.

— Мерәм Андзаур нәмыкӀәу Волгоград шыбӀнәгъә тиспортсменнә ацӀәхәр кьытфәӀохәба.

— ЛӀыхәсә Мурат, кӀг 81-рә, Мәлышә Ахьмәд, кӀг 100-м кьәхьу, Тулпәрә Айдәмыр, кӀг 90-рә, Ингушев Владимир, кӀг 81-рә, Таус Асфар, кӀг 66-рә. Медальхәр кьыдамыхыгъәми, яӀәпӀәсәныгъә зәрәхагъәхьорәр кьагъәлӀәгъуагъ. ЗәкӀәми Урысыем шыкӀошчӀ зәлүкӀәгъухәм зафагъәхьазыры.

— Волгоград кьәлә гъәшӀәгъон. Хәгъэгү зоошхом епхыгъә чӀыпӀәхәр зәжӀугъәлӀәгъугъәхә?

— Кьәлә-лӀыхьужьым мәфәкӀым зыфәгъәхьазыры. НәрылӀәгъу йәпыӀәгъухәм, саугъәтхәм, фашистхәр зышчызәхәкьутәгъә чӀыпӀәхәм уяплӀызә, тарихьым

нахьышӀоу зышчыгъәгуазә пшӀоигъоу гупшысәхәр шъхьәм кьәхьәх. Адыгеим икӀыгъә нәбгырабә Сталинград икьәухьумән лӀыхьужьәу зәрәхәлӀәжьагъәр тиспортсменхәм ашӀә. ЛӀыхьужьытхьум фәгъәхьыгъә зәлүкӀәгъухәр тиспортсменхәм нахьыбәрә афызәхәтшән тимурад. Музейхәм якьәгъәлӀәгъонхәм ядгәплӀышчӀых.

— Сәлым, дзюдомкӀә бәнакӀохәм зәнәкьокьоу яӀәштхәм тигъәзетеджәхәр кьакӀәупчӀәх.

— Гьәтхәпэм и 28-м кьышчыублагъәу мәлылфәгъум и 3-м нәс ильәс 23-м нәс зыныбжхәр Тюмень шыбәнәшчӀых. Урысыем изәнәкьокьу Адыгеим испортсменхәу Дәхьу Азәмат, Агамирян Маис, Даур Анзор, Хьакурынә Хьазрәт, Лафышъә

Исләм зәлүкӀәгъухәм шахәләжьәшчӀых.

Мәлылфәгъум и 18-м Адыгэ Республикәм дзюдомкӀә изәнәкьокьу Мыекьуапә шызәхәтшәшчӀ. Урысыем истудентхәм язәлүкӀәгъухәр мәлылфәгъум и 6 — 9-м Москва шыкӀошчӀых.

Урысые Федерацием испорт клубхәм язәнәкьокьу гьәтхәм Налшык шызәхәшәшчӀ.

ЖьоныгъуакӀәм и 1 — 3-м спортымкӀә дунәе класс зилә мастерәу М. Парчиевым фәгъәхьыгъә шӀәжь-зәнәкьокьу Назрань шыкӀошчӀ. Мастерхәм яхәгъәгу турнир Щәрджәскәлә шызәхәшәшчӀ. ЖьоныгъуакӀәм и 8 — 9-м алырәгъухәм ашызәбәнышчӀых. Кьыбләм дзюдомкӀә изәнәкьокьу жьоныгъуакӀәм Мыекьуапә шыкӀошчӀ.

— Зәнәкьокьухәр анахьәу зыфәгъәхьыгъәхәмкӀә тиздәгушыӀәгъу тухысшӀоигъу.

— Урысыем дзюдомкӀә изәнәкьокьу бжыхьәм Красноярскә шыкӀошчӀ. Ащ хәләжәшчӀхәм якьыхәхын, спортсменхәм яӀәпӀәсәныгъә хагъәхьоным зәлүкӀәгъухәр афәгъәхьыгъәх. Адыгэ Республикәм дзюдомкӀә ифедерацие итхьаматәу Натхьо Инвер, зәхәшән йофыгъохәмкӀә йәпыӀәгъу кьытфәхьурәмә тафәраз, гъәзетымкӀи «тхьашьуегъәпсәу» ятӀожьы тшӀоигъу.

— Шьуимедальхәм ахәжьугъәхьонәу, Адыгеим шытхьоу кьыфәшӀухьырәм зәжӀугъә-Ӏәтынәу шьуфәтӀә.

— Тхьаугәгәпсәу.

Сурәтым итыр: **Бастә Сәлым.**

МУЗЕИМ ИКЪӘГЪӘЛӀӘГЪОНХӘР

Джәгуальәхәр пӀуныгъәм дештәх

Джәгуальәхәм, нысхәпәхәм якъәгъәлӀәгъон Адыгэ Республикәм и ЛӀәпкь музей шӀәкӀә. Ирина Киек Краснодар краим шӀәпсәу, илофшӀагъәхәм пӀуныгъә мәхьанәу яӀәр кӀәлӀәцӀыкӀлүхәм, ны-тыхәм алыгъәӀәсы тшӀоигъу.

Казахстан икьаләу Балхаш И. Киек кьышчыгъә. 1986-рә ильәсым кьышчәгъәжьагъәу гьунәгъу краим шӀәлажьә. КӀәлитӀу иӀ. Ишхьәгъусәу Андрей йәпыӀәгъу кьыфәхьузә искусствәм пышәгъә хьугъә.

— Сисәнәхьатрә шӀәӀыныгъәм сшӀогъәшӀәгъонәу хәсләгъорәмрә зыкӀи зәпхыгъәхәп, — кьәлуатә Ирина Киек. — Нысхәпәхәмрә джәгуальәхәмрә сыдахьыхыгъ.

Ильәси 100 нахьыбәкӀә узәкӀә-

Ӏәбәжымә, цыфхәм унәм шагъәфәдәшчӀыгъә мебелым, нәмыкӀпкьыгъохәм кьапкьырыкӀызә, Андрей джәгуальәхәр ешӀых. Нысхәпәхәм уяплӀызә узәлӀәпәшә. Псә апытәу кьыпшчыбоу уахьтә кьыхәкӀы, нахь благъәу узәкӀуәлӀәкӀә, уадәгушыӀә пшӀоигъоу ухәшәтыкӀы. Ильәси 100 — 200 зыныбж джәгуальәхәр дунаим ичӀыпӀә зәфәшхьафхәм кьашауӀоигъәх.

СССР хәгъәгушхоу тӀагъәм джәгуальәу тыкьызытегушыӀәхәр кьышчырашӀкыгъәх. Нысхә-

ЛӀәпкь музей кьәгъәлӀәгъонәу кьышчызәлӀуахыгъәм Ирина Киек (агузәгу ит) кьытегушыӀә.

пәу, джәгуальәу яӀәр Киекхәм ашӀомакӀәу шӀольырхәм кьашәшәфыгъәр макӀәп. ЛӀәпкь музей илофышӀәхәу ШьәоцӀыкӀу Фатимә, Надежда Бурмистровам, Лаура Халаджан кьызәрәтәлӀагъәу, кьәгъәлӀәгъоныр цыфмә ашӀогъәшӀәгъон. Ны-тыхәм ясабийхәр музейм кьәшәх, джәгуальәхәм ятарихь ашагъәгуазәх.

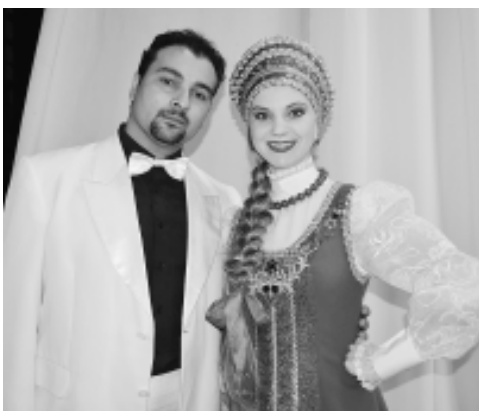
КӀәлӀәцӀыкӀлүхәм апае курәжьыехәр кьаугъоигъәх, ахәр музейм шагъәзекӀох. Сабыйхәр курәжьыехәм арысхәу кьәкӀо-кӀыхә зыхьукӀә ягушӀогъошху.

Тыкьәзыуцухьәрә дунаир кӀәлӀәцӀыкӀлүхәм нахьышӀоу кьагуры-йонымкӀә, мамыр шыӀакӀәм игъәпытән ялахьышӀу хашӀыхьанымкӀә ЛӀәпкь музейм кьәгъәлӀәгъонәу шыкӀорәм пӀуныгъә мәхьанәу иӀәм зыкьәӀәты.

— Литературәм и Ильәс епхыгъә йофтхьабзәхәр зәхәтшәхәзә, тхакӀохәмрә искусствәм пышәгъәхәмрә пӀуныгъәм зәрәпылхәр тилофшӀән кьышчыдгъәлӀәгъошчӀых, — кьытиӀуагъ ЛӀәпкь музейм иотдел ипащәу ШьәоцӀыкӀу Фатимә.

ЛӀӘПКӀ ИСКУССТВӘМРӘ КОНЦЕРТХӘМРӘ

Олег Соколевскәмрә Галина Шкапинцевәмрә.

«Русская удалим» тегъәгушӀә

Адыгэ Республикәм и Къэралыгъо филармоние оркестрәу «Русская удалим» ипчыхьәзәхәхь Мыекьуапә шыкӀуагъ. Хьакьуй Заремә зәришчәгъә концертным урыс лӀәпкь орәдхәр, мзкьамәхәр шыӀугъәх.

«Русская удалим» зәхьокӀыныгъәхәр фәхьугъәх. Адыгэ Республикәм изаслуженнә артистәу Андрей Ефименкәр купым ихудо-

жественнә пәщәу агъәнәфагъ, артистхәри кӀәу аштагъәх.

Дунәе зәнәкьокьухәм яшӀухьафтынхәр кьызыфагъәшъошагъәу Олег Соколевскәм, Адыгэ къэралыгъо университетым искусствәхәмкӀә и Институт шеджәрә Галина Шкапинцевам лӀәпкь орәдхәр мәкьә йәтыгъәхәмкӀә кьаӀуагъәх. Ядәлүгъәхәр лӀәшәу агъәгушӀуагъәх.

НәкӀубгъор зыгъәхьазырыгъәр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.

Зәхьәшыагъәр ыкӀи кьыдәзы-гъәкӀырәр:

Адыгэ Республикәм лӀәпкь йофхәмкӀә, йәкӀыб кьэралхәм ащыпсәурә тильәпкьәгъухәм адырӀә зәпхыныгъәхәмкӀә ыкӀи кьәбар жьугъәм иамалхәмкӀә и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскәр, 236

Редакциер зыдәшӀыр:

385000, кь. Мыекьуапә, ур. Первомайскәр, 197.

Телефонхәр:

приемнәр:

52-16-79,

редактор шъхьаӀәм

иапәрә гуадзәр:

52-49-44,

редактор гуадзәр-

пшӀәдәкӀыжь зы-

хьырә секретары:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зышәаушыхьатыгъәр:

Урысые Федерацием

хәутын йофхәмкӀә,

телерадиокъәтын-

хәмкӀә ыкӀи зәлӀы-

ӀәсыкӀә амалхәмкӀә

и Министерствә

и Темыр-Кавказ

чӀыпӀә гъәлоры-

шӀапӀә, зәраушыхьа-

тыгъә номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышчыхаутырәр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ»,

385000,

кь. Мыекьуапә,

ур. Пионерскәр,

268

ЗәкӀәмкӀи

пчъагъәр

4015

Индексхәр

52161

52162

Зак. 608

Хәутыным

узшыкӀәтхәнәу шыт

уахьтәр

Сыхьатыр 18.00

ЗышыкӀәтхәгъәхә

уахьтәр

Сыхьатыр 18.00

Редактор

шъхьаӀәр

Дәрбә Тимур

Редактор шъхьаӀәм

иапәрә гуадзәр

МәшӀӀәкьә

Саид

ПшӀәдәкӀыжь

зыхьырә

секретары

Гьогъо

Зар